

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 759.

CHICAGO, ILL., 30. marca (March 30th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Volitve. — Utopije. — Ignoranca.

"Z glasovnico ne bomo ničesar dosegli," pravijo nekateri ljudje, ki so do predvčerajšnjim spali, včeraj pa so vstopili v revolucionarno gibanje.

"Mi ne verujemo v glasovnico," prisegajo sektaši take male struje, ki s frazami za zaprtimi vratmi pretračajo svet.

Toda glasujejo na sejah društev in drugih organizacij, katerim pripadajo; glasujejo na unijskih sejah, v odborih in odsekih ter povsod, kjer je v poslovnem sistemu glasovanje in imajo pravico do njega.

Volitve bodo ostale; in izpopolnjevale se bodo. Velikanske boje je imelo delavstvo v borbi za pridobitev volilne pravice. Mnogo žrtev je padlo v njih. Sejaj se vrše enaki boji na Japonskem. Ako bi rusko ljudstvo za časa carizma imelo splošno, enako in tajno volilno pravico, ako bi takrat imelo parlament z enakimi pravicami kakor jih ima naprimer angleški, bi v Rusiji danes najbrž še ne vladali boljševiki. Toda Rusija bi ne trpela toliko kakor trpi po krivdi carističnega sistema. In pomankanje bi ne bilo tolikšno kakor je. Socialisti v Rusiji, neglede h kateri frakciji so pripadali, so se bojevali za volilno pravico. Dosegli so jo le deloma in ljudstvo je dobilo po revoluciji v 1905 parlament, ki je bil takorekoč brez pravic; toda kljub temu je bila *duma* za tiste čase pridobitev, čestiti majhna, za rusko ljudstvo.

V današnji Rusiji niso odpravili volitev. Volilna pravica je razširjena, toda volilni sistem ni demokratičnejši, kakor je v tistih deželah, kjer je v sistemu splošna volilna pravica. Razlika je le v tem, da niso za vladi kapitalistične stranke, ampak stranka, ki je sovražna kapitalizmu, stranka, ki ima v svojem programu delo za socialistično družbo. In tako volitve izpadajo nji v prilog, ker je na vladi. V Ameriki vladajo kapitalistične stranke in volitve izpadajo v prilog tem strankam, po krivdi nezavednega delavstva.

Sovjetska Rusija se trudi izobraziti ljudstvo, da bi malo glasovali, da bo znalo presojeti in ne bo slepo šedilo demagogični agitaciji nasprotnikov ljudskih interesov. Kajti volilna pravica v Rusiji se bo širila in diktatura, v kolikor je v Rusiji sploh *diktatura*, se bo zmanjšala. Diktaturo v Rusiji niso uvedli boljševiki. Diktaturo je uvedel carski sistem, in bila je le prenešena v takozvano diktaturo proletarijata. Toda volitve in diktatura ni odpravila. In čim normalnejše bodo politične razmere v Rusiji, tim več se bo glasovalo. Rusko ljudstvo je le malo vajeno volitev. Dekreti in zakoni so prihajali od zgoraj. Ljudstvo pri njih ni imelo nikake besede. Pokoriti se je moralo ukazom; kdor se ni, kdor se je upiral carističnemu sistemu, kdor je hotel za socializem, ta se je iznašel v ječi, na vislicah, ali v sibirskem prognanstvu. Raditega dežela ni moglo napredovati; njena industrija je bila zaostala in sistem ni bil noben prijatelj modernega kapitalizma; ni se ga je, kakor so se ga bali fevdalni lordje povsod,

dokler so bili na vladi. Njena agrikultura je bila starokopitna. In današnja Rusija se trudi, da vzgoji svoje ljudstvo za popolnejšo demokratično družbo, da izboljša poljedelstvo, da si ustvari lastno moderno industrijo. In čim inteligentnejše bo postajalo, tim več besede bo zahtevalo in tim širše bodo pravice zastopstev, *izvoljenih* potom ljudstva. Vlada v Moskvi to dobro ve. In ker ve, se trudi, da nauči milijone ruskega kmečkega ljudstva čitati in mu oskrbuje liste in literaturo. Daje mu šole in učitelje in v tem oziru je Rusija edina, ki skuša kljub velikanski krizi skrbeti za izobrazbo kakor ne skrbi nobena druga vlada. Toda Rusija ni imela ljudskih šol pod carizmom in kolikor jih je imela so bile večinoma v mestih. In predno bo v stanu ustvariti moderni šolski sistem po vsej ogromni Rusiji, bo vzelo precej let.

Zedinjene države so že dolgo let republika. Toda za časa Washingtona je bila volilna pravica zelo omejena; in bila je taka še dolgo potem. Ženske so šele zadnje čase dobile volilno pravico. In še vedno se kratki volilni pravico tisočem državljanov. Toda volitve so med ameriškim ljudstvom prešle v dušo naroda. Ljudstvo glasuje, ali vsaj okoli 50 odstotkov se ga udeležuje volitev. Ostala polovica spada med tisto indiferentno ljudstvo, ki je najslabše in ne pomeni drugega kakor žive avtomate.

"Z volitvami ne bomo ničesar dosegli," trdijo revolucionarji od včeraj. Kapitalisti imajo drugačno mnenje. Organizirali so si kampanjske mašine, ustvarili mogočno časopisje, in vladajo. Kadar so volitve, postavijo kapitalistične stranke svoje kandidate in delavstvo jih izvoli. In delavstvo je tisto, ki pomaga kapitalističnemu časopisju do milijonske cirkulacije.

Meni se to ne dopade; tebi tudi ne; in nobenemu delavcu, ki je razredno zaveden, ne ugajajo rezultati volitev. Tisti, ki poznamo razvoj, vemo, da so rezultati volitev taki, kakršni so ljudje, oziroma večina ljudi. So drugi med nami, ki vsled takih rezultatov obsojajo volitve, pa pripovedujejo, da bo delavstvo prišlo do svojih zahtev z drugimi, drastičnejšimi sredstvi. Toda kako naj pridobim proletarijat, ki je poleg vsega še neorganiziran, za revolucijo, če ga ne morem niti prepričati, naj glasuje za socialistične kandidate? Ako dobimo za svoje kandidate milijon glasov, kapitalistični pa 25 milijonov, kako naj potem izvedemo revolucijo? Dobili smo milijon glasov. Prištejmo k tem še tiste, ki se vsled svoje revolucionarnosti ne udeležujejo volitev, pa dobimo milijon stotisoč. Koliko izmed teh bi jih sledilo pozivu za revolucijo? Skušali so pred dvema leti z demonstracijami. Kaj so dosegle? Razbitje tistega, kar smo imeli.

Če kedaj, so bile razmere po premirju najbolj prilagodene za revolucijo, ne v Ameriki, pač pa v nekaterih evropskih državah. V enih so se izvedli preobrati, toda ekstremni preobrat se je izvršil razun v Rusiji

edino na Ogrskem. Posledice tam so znane. Ako bi ogrski preobrat ne bil zanešen v tako ekstremne struge, bi ne bilo poznejšega belega terorja in delavsko gibanje bi bilo ohranjeno. Danes je zatrto.

V Rusiji je revolucija zmagovalka. Zmagovalka raditega, ker je bilo njeno ljudstvo izmed vseh najbolj brezpravno in najbolj zatirano. In tako ljudstvo se ne mara povračati nazaj pod carizem, kadar se ga je enkrat otršlo. In končno, da se zopet povdarja: Carizem se ne more primerjati modernemu kapitalizmu. Carizem je bil gnil do skrajnosti, zastarel, nesposoben vzdržati svoj položaj v razmerah, kakršne je porodila zadnja vojna. Zato je moral pasti in revolucionarji so ga nasledili. Toda mi ne smemo presojati razmere v drugih deželah po ruskem merilu.

Kadar v eni državi stari sistem omaguje, kadar toliko oslabi, da je nesposoben živeti naprej, tedaj ni treba šele glasovati, ali naj prevzame vodstvo delavski razred ali ne. Delavstvo se bo polastilo vlade in bo vodilo državo, kakor bodo določale okolščine in razmere. Dokler take situacije ni, je nesmiselno govoriti o utopističnih revolucijah. In končno je tako govorjenje škodljivo, ker dela delavstvo indiferentno za praktično revolucionarno delo.

V nekem slovenskem listu, ki je prešel iz protisocialistične propagande, za katero je bil plačan od kapitalistične organizacije, na "ekstremno" stran v delavskem gibanju, je bil objavljen apel na shod, katerega se vidi, da so ga pisali neinteligentni ljudje, taki, ki nimajo nobenega pojma o izobraževanju delavstva in ne o borbi za delavske interese.

Apel na shod, ki ga je sklicala novoustanovljena Workers party, pravi med drugim:

"Delavci in delavke; brezposelni in drugi: Čas je, da se delavstvo te države zgane in nastopi proti vladajočemu razredu enkrat javno in pokaže na neznosne razmere, ki jih je povzročila brezposelnost."

Torej čas je, da se delavstvo zgane in pokaže na neznosne razmere. Komu naj pokaže te neznosne razmere? Vlada ve, da je tu brezposelnost. Tudi delavstvo ve. Saj to samo čuti. Toda čujmo, kako ta apel rešuje to vprašanje:

"... Pokazati je treba vladajočim slojem, da delavstvo ni več pri volji da še nadalje mirno prenaša vsa nasilja od strani kapitalizma, ki postaja od dne do dne bolj okruten."

Pokazati je treba, kapitalizmu, da delavstvo ni več pri volji še nadalje mirno prenašati nasilja. Kedar pa je bilo kako ljudstvo pri volji mirno prenašati nasilja? Toda prenašalo jih je gordnjaje, ker je bilo preveč nezavedno, da bi si znalo izboljšati razmere.

In nadalje:

"... Mi se ne moremo več zanašati na takozvane "proteste z volilnim listkom", temveč moramo nastopiti javno, kot ena masa, disciplinirana in odločna, pokazati moramo, da imamo še drugo mogočno orožje in sicer orožje stavke, orožje solidarnosti vsega delavstva križem države ..."

Kako lepo . . . Orožje stavke, solidarnost vsega delavstva, disciplinirana masa. Čemu nam bo glasovnica! Orožje stavke, to je delavsko orožje! In delavstvo res stavka, sodniki, izvoljeni potom delavstva, ga pa obsojajo in izdajajo indžunkšne. Javne oblasti, izvoljene s pomočjo delavskih glasov, pošiljajo na stavarke oboroženo silo. Delavstvo pa stavka in izgublja bitke. In končno: Solidarnost in disciplinirana masa! Kako morejo sploh rušilci solidarnosti propagirati solidarnost? Kako morejo ljudje, ki ob vsaki priliki kršijo disciplino, propagirati disciplino? In kako mo-

rejo tako hladnokrvno obljubljeni za mal trud stran katerih se še ni moglo izvesti z velikanskimi napori razredno zavednega delavstva skozi desetletja bojev. Vse to dokazuje, kako mladi so še v razredni borbi.

Apel pravi nadalje:

"Na tem shodu moramo zahtevati predvsem, da plača vlada iz državnih blagajn vsem brezposelnim njih dnevnice, da bodo zamogli živeti. Stavimo te zahteve na vlado in pokažimo, da mislimo resno, da položaj postal neznosen, da je potrebno, da se ukrene za odpravo bede, ki vlada med brezposelnimi. Mi ne verujemo v reforme, toda poslužiti se moramo te taktike, da vzbudimo delavstvo k novemu življenju da nastopi in se organizira . . ."

Nekaj je treba ukreniti za odpravo bede, toda ne No, odločno se zahteva od vlade, da plača dnevnice brezposelnim. In sklicatelji natančno vedo, da ne bodo ničesar ukrenili, da ne bo vsled njihovega "odločnega nastopa" izplačana ne ena sama dnevnicica enemu brezposelnemu delavcu. In na dotičnem shodu so udrihali po "reformistih" in kar je bilo v njihovi močeh, so napravili za kršenje discipline med socialističnim delavstvom; in pri vsem tem niso mogli biti rušiti solidarnost delavskega razreda. Oni verujejo v disciplino le tedaj, če se jim delavstvo pokoruje. In so za solidarnost, ako bi vse delavstvo mislilo natančno tako, kot mislijo oni. Ker delavstvo ni nastopilo po enem gotovem modelu, kakor si ga zamišljajo pristaši "odločnega nastopa", "discipline" in "solidarnosti", zato tudi nimamo odločnega nastopanja, ne discipline in še manj solidarnosti.

Niso pristaši reform. Sicer so toliko previdni, da se jih ne branijo in celo borili se bodo za reforme zaradi drugih.

Kdor hoče misliti z glavo in kdor ima v glavi moč, gane na pravem mestu, ta natančno ve, da je vsa nedovina sveta in človeštva ena sama dolga veriga reform. In zakoni razvoja se ne bodo spremenili, pa jih sovražniki Darwinove teorije pripoznajo ali ne. Če ti se ne bodo spremenili, ako jih zanikavajo ljudje, ki so pisci prej citiranega apela.

Delavstvo bo stopnjevale doseglo samo toliko kot brot življenja, kolikor jih bo sposobno doseči. Zreda delavskega ljudstva je merilo napredka, je merilo dviganju civilizacije. Znanstveni socializem ni najrajšnja iznajdba. Tudi utopistične sekte niso večerjavski pojav. V svojem prizadevanju za izobraževanje delavskim ljudstvom naleti socialistično gibanje enkrat na utopistične sekte ali posamezne sanjave. Ti so mu potrebni, da jih kaže delavstvu kot ekvipalar, kot stvari, katerih se ne smemo oprijemati. Če hočemo iti naprej, če hočemo v naših bojih doseči tudi uspehe.

Danes imamo še kapitalistični sistem, ne več kakor je bil, temveč popolnejši, ki že dozoreva za novo gospodarsko premembo — za socialistični sistem. Iz zdi se, da kapitalizem hitreje dozoreva za tako premembo, kakor pa delavski razred. Naše unije so še nerokopitne in prav nič naklonjene socializmu, razen par izjem. Da so take, je krivda tistega delavstva, ki voli v te organizacije konservativce, ki ravno tako mrze socializem in socialistično gibanje, kakor kapitalisti. In če hočemo biti pošteni, je treba priznati, da je najti preporečno med kapitalisti več ljudi, ki vedo, da je socialistična družba neprepredljiva, kakor je med delavstvom. Kapitalisti hočejo podaljšati svojemu gospodarskemu sistemu življenje; za ta namen jim potrebujejo pomoč nezavednega, ignorantnega delavstva in pa tistih utopistov, ki govorijo o disciplini in

dnosti, pri tem pa rušijo solidarnost in disciplino. Vse to je naraven pojav, je zakon razvoja. Razvoj ne teče po gladki poti. In človeštvo ne priznava samostanske discipline. Najmanj so ji še pristopni ekstremisti, ki jo vsak teden kršijo s svojimi cepljenji v nadaljnje frakcije. Toda jedro delavskega gibanja je zdravo.

Skozi viharje zadnjih let se proletarijat vrača na pota konstruktivnega dela. Utopistom in demagogom se izpodmikajo tla. Dosedaj so delali mnogo škode. Ko se delavske vrste strnejo, bodo ostale sekte le še kot varci, da bodo delavstvu nauk, kako smemo in kako ne smemo nastopati v borbi za družabni preobrat.

Sloga.

Najbrže ni nobena beseda večkrat izrečena in tolikrat povdarjena kot beseda "sloga." Kdo še ni slišal ali čital tistih sentimentalno-lepih slavospevov o pomenu sloge? Slogo priporočajo močne kapitalistične korporacije, priporočajo jo razne verske sekte, sloga se vedno povdarja v delavskih organizacijah, natiče temu sloge, popolne sloge — ni.

Ali je sloga v resnici tako lepa čednost, kot jo nam spevajo njeni oboževalci?

Ako malo od bližje pogledamo dela tistih aposteljev, ki vedno govore o važnosti sloge, bomo prav gotovo našli, da so baš ti apostelji v večini slučajev največji avtokratje in nasilneži. Beseda sloga jim služi le za krinko, za katero se skrivajo njih sebični interesi. Sloga tolmačijo na način, da se mora vsak podvreči njih volji in samopašnosti. Ako jim kdo ugovarja, ako jim kdo dokazuje, da se za besedo sloga skrivajo nelepe reči in nepošteni nameni; ako kdo pokaže na te apostelje sloge kot avtokrate, tedaj nastane krik v vrstah "propagatorjev" sloge, pa proglasijo vsakega, ki pogleda za njih kulise, za rušilca sloge, za osebo, ki kali "blaženi" mir, za človeka, ki je nevaren človeški družbi. Pri preganjanju oseb, ki se povsem ne strinjajo z apostelji laži-sloge, se ne izbira sredstev. Vsako, kajsiho še tako podlo orožje jim pride prav, kadar pobijajo nasprotnika. Obrekovanje, potvarjanje in laži so njih prvo orožje. Ako to orožje ni dovolj uspešno, se poslužijo hujšega.

Ali je sloga, absolutna sloga, mogoča v naravi in v človeški družbi?

Življenje je boj. Popolne sloge ni nikjer, ker je to proti zakonu narave. V vseh fazah življenja se kaže tendenca neprestanega prenavljanja iz nerazvitega v bolj razvitega. V tem prenavljanju ni sloge. Ni je v rastlinstvu, ni je v živalstvu, ni je v človeški družbi! Kar je šibkejšega, nesposobnega za ohranitev v tem boju za obstanek pogine, da naredi prostor močnejšemu in sposobnejšemu. Povsod prevladuje nepremakljiv železni zakon prenavljanja, kateremu konca ni.

Rimsko-katoliška cerkev je poskusila vse mogoče reči, s katerimi je hotela prisiliti, da bi vsi ljudje mislili enako. V dosego tega namena je izrekala anateme, izobčala "krivoverce", mučila jih na natezalnicah in sežigala na grmadah. Toda vsa ta sredstva niso mogla ohraniti sloge. Iz "edino-zveličavne" rimske cerkve se je porodila vrsta drugih verskih sekt in kultov. Tudi te sekte so začele v dosego sloge, ko so postale dovolj močne, posnemati rimsko cerkev in niso v sredstvih daleč zaostajale zanj.

Tudi danes ni drugače. Sloge ni pri kapitalistih, kajti oni gredo za profitom, profitu je pa sloga nepoznana reč; sloge ni v verskih sektah, kajti te so zaposlene s tolmačenjem novega Jeruzalema, s tolmačenjem, katerega niti ljudje, ki ga razkladajo ne razumejo. Najmanj sloge je pa v delavskih organizacijah, kjer bi bila lahko večja kot kje drugje. Kajti edino v delavskih organizacijah prihajajo skupaj ljudje z najbolj sorodnimi interesi.

Delavstvo ima v kapitalizmu sovražnika, proti kateremu je boj neizogiben, ako hoče delavstvo priti do boljših razmer in udobnejšega življenja. Trdna opora kapitalističnemu sistemu so vse verske sekte, zato mora delavstvo nastopati tudi proti njim. Za boj proti skupnemu sovražniku pa je potreba vzajemnosti in sloge (s tem ne mislim tiste sloge, kjer bi vsi delavci imeli enake misli), da se premaga nasprotnika.

Zgodovina nam priča, da kjer se je naselilo tisto duševno mrtvilo, ki mu pravimo absolutna sloga, je bilo to znak hiranja in počasnega umiranja. Zgodovina grškega, rimskega in drugih narodov nam potrjuje to resnico. Absolutna sloga torej navsezadnje le ni panacea, zdravilo za vsa zla, kot nam to pripovedujejo njeni goreči apostelji.

So pa tudi razlike.

Kadar kapitalisti tekmujejo za svetovne trge, tedaj ne poznajo nobene sloge. Ameriški kapitalist spodbija angleškega, angleški francoskega, ta nemškega in tako naprej. Te tekme so precej kočljive stvari, ki zapletejo v vojne narode, opustošujejo polja, požigajo vasi in mesta ter pokoljejo na milijone ljudi. Različne religije se prepirajo o veljavnosti dogem: o papeževi nezmožljivosti, brezmadežnem spočetju in drugih dogmah. Toda navzlic teh mnogovrstnih nasprotij, vse te skupine nastopajo skupno, kadar se bojujejo proti delavstvu. V boju proti delavstvu so edini; v tem boju prevladuje v njih taboru absolutna sloga. Kadar se gre proti delavstvu, takrat pozabijo na dogme, verska prepričanja in narodnosti — nastopajo kot celota z enim namenom in ciljem: porušiti in uničiti v kali vsak upor, ki se prikaže v vrstah delavstva.

Ali so se delavci že naučili posnemati njih nasprotnike? Ali delavci nastopajo skupno, kadar se gre za obrambo njih interesov? Ali so delavci že spoznali pomen sloge na vsej črti, kadar se bojujejo proti organiziranemu sovražniku?

Ako bi pritrdili na ta vprašanja, bi izgovorili nerresnico. V delavskih vrstah ni sloge. Ako bi bila, bi bilo drugače kot je. Ako bi bila med njimi sloga, bi ne bilo brezposelnosti, ne bilo bi pomanjkanja in mizerije, kajti v naravi je vsega v izobilju. Da je delavstvo izkoriščano, je krivo v prvi vrsti delavstvo samo, ker se ne zna in noče boriti za svoje pravice. Laglje je prepričati kapitalista, da je socializem neizogiben za razvoj družbe, kot pa povprečnega delavca. Tisti, ki so imeli kdaj opraviti z agitacijo za socializem, lahko to potrdijo.

Nobena še tako močna kapitalistična organizacija ne more uničiti delavskega gibanja, ako je to gibanje organizirano. Niti jim tega treba ni. Delavske organizacije že same skrbe, da se med seboj pobijajo. Kapitalisti dajejo potom svojega časopisja le navodila, da je uspeh bolj siguren, orožje si delavci sami izberejo.

Že nad petdeset let se ponavlja Marksov klic: "Delavci vseh dežel, združite se", ampak večina delavstva se ne zmeni zanj. Zdi se celo, da niti svetovna vojna, ta grozna katastrofa, ni naučila delavce ničesar. Raz-

dor, ki razdvaja delavce se nam zdi celo večji kot pred vojno.

Ako hoče delavstvo odpraviti krivice, ki se mu gode, mora nastopati složno. Za boj, uspešen boj, mora biti organizirano. Da more ceniti pomen organizacije, mora biti do gotove stopnje izobraženo. Bila je doba, ko se je vpilo, da za odpravo kapitalizma zadostuje nezadovoljna masa. Ta doba je že minula. Še se dobi tukaj in tam nekaj takih kričačev, toda njih vrsta postaja čedalje redkejša. Samomor takozvanih ultra-radikalnih organizacij nam priča, da neizobražena masa ni zmožna narediti preobrata. In tudi ako bi bilo to mogoče, ga ne bi mogla vzdržati, ako se ne izobrazi.

Kadar naletite v delavskih organizacijah na ljudi, ki groze z uničenjem druge delavske organizacije, mora vam biti jasno, da so ti ljudje sovražniki delavstva. Lahko se ti ljudje dičijo s plaščem naprednosti in radikalizma, vse to na stvari ne spremeni ničesar. Kritika taktike te ali one delavske organizacije je absolutno potrebna; grozitev z uničenjem je delavstvu škodljiva.

Nikdar ne bomo prišli do tega, da bi vsi ljudje mislili enako. Ako bi se to zgodilo, bi življenje postalo enolično, brez vrednosti in začeli bi ga sovražiti. Ne sme nam torej biti žal, ker popolne sloge v naravi ni. Ne sme nam biti žal, ker ni popolne sloge v delavskih organizacijah. Ampak na eno stvar ne smemo pozabiti: Delavci se bi morali učiti taktike od kapitalistov. Mesto da se med seboj pobijajo in uničujejo delavske organizacije, ki se jim zde premalo radikalne, bi morali združiti vso svojo energijo v skupnem boju proti organiziranemu svetovnemu kapitalizmu. V tem boju bi ne smeli cepiti svojih sil. Kapitalizem je sovražnik delavstva, o tem ni dvoma. Kapitalizem je složen, kadar nastopa proti delavcem. Ako hočejo delavci boljše razmere, ga morajo posnemati. Za to taktiko je pa absolutna sloga nebhodno potrebna.

STATISTIKA VOJNIH INVALIDOV.

Mednarodno tajništvo invalidskih organizacij je izdalo statistiko vojnih invalidov, v kolikor jo je moglo zbrati. Po ti približni statistiki je danes v državah, ki so sodelovale v svetovno vojni, okoli 6 milijonov invalidov, ki so v državah razdeljeni takole: Francija 1.500.000, Nemčija 1.400.000, Anglija 1.700.000, Italija 570.000, Poljska 320.000, Amerika 245.000, Češko-slovaška 178.000, Avstrija 164.000, Jugoslavija 150.000, Kanada 88.000, Romunija 84.000 in Belgija 40.000.

Tu ni všteta Rusija, ki ima sama nad dva milijona vojnih invalidov.

Če boš postal reden čitatelj Proletarca, ti ne bo žal. V spominu ti bo ostala ura, ko si ga prvič temeljito prečital.

Nobeno zlato ne ustvarja bogastev. Ta so plod dela. Premog v zemlji se ne koplje z zlatom. Delavčevih rok in tehničarjev je treba; isto velja za železo in vse druge rude. V socialistični družbi se vrednost dela ne bo merila z zlatom. To merilo je iznajdba profitorskega sistema, ki je na korist nekaterim in na škodo ogromni večini ljudstva.

SEMINTJA.

Za premogarje najvažnejše vprašanje. — Kriminalci v odborih unij. — Korupcija med visokim uradništvom. — Velika razlika. — Vest iz Pariza. — "Reševalci" Rusije.

Irci zahtevajo svobodo, toda ne vedo, kaj je svoboda. Zato se je njihov boj proti Angliji spremenil v medsebojni boj, na veselje tistih, ki hočejo vladati Irsko. Indijci so skoro molče sprejeli na znanje arhatacijo Gandhija, voditelja nekooperativnega gibanja, ki je, en način boja Indijcev za osvoboditev izpod nadvlade Britanije. Sodišče ga je spoznalo krivca in Gandhi se je zahvalil sodnikom za pravično sodbo. Priznal je, da je njegov boj naperjen proti angleški vladi, torej je veleizdajniški. Revolucija v Južni Afriki je bila zadušena. Delavci so izgubili. V Italiji je zopet padlo nekaj žrtev v pouličnih bojih med fašisti in socialisti. V Yukatanu, Mehiko, so klerikalni elementi vprizorili demonstracije proti vladi v Yukatanu, ker je dovolila publiciranje knjige o kontroli porodov. Rusija in Nemčija ne pričakujeta mnogo od genovske ekonomske konference, ker je vlada Združenih držav naznanila, da se je ne udeleži. Vse to so važne vesti, vsaj za nekatere ljudi. Ampak za sedem do osem sto tisoč ameriških premogarjev je danes najvažnejše vprašanje boj premogovniških operatorjev proti uniji premogarjev, boj za znižanje plač, za potisnjenje premogarjev v čim slabše življenjske razmere.

...

Ogromna večina premogarjev je pri zadnjih predsedniških volitvah glasovala za republikanskega in demokratskega kandidata. Harding, katerega je večina ameriškega delavstva hotela, je bil izvoljen. V svoj kabinet je imenoval za generalnega pravdnika M. Daughertya. Ta generalni pravdnik sedaj svira ameriške premogarje, naj ne skušajo ovirati produkcijo premoga v slučaju stavke. To se pravi, premogarji naj ne nastopajo proti stavkokazom, ako nočejo priti v navskrižje z zvezno vlado. Kompanije imajo organizirane svoje lastne čete. Na strani premogovniških baronov so z malimi izjemami lokalne, okrajne in državne oblasti. Sodišča so jasno pokazala, da je justica na strani podjetnikov. Justica v kapitalistični družbi protektira privatno lastnino in brani privatne interese. Justica je taka raditega, ker delavstvo še ni sposobno, da bi imelo drugačno, za ljudstvo pravičnejšo justico. In v Washingtonu imamo vlado, za kakršno je delavstvo glasovalo.

...

Čikaški sodnik Kickham Scanlan je dejal, da vladajo v čikaških unijah puškarji in kriminalci. Noštel je vrsto imen unijskih uradnikov, ki so že sedeli v ječi radi enega ali drugega prestopka, bodisi vsled izsiljevanja, poneverb, tatvin in nasilnih dejanj. V svoje opravičbo je sodnik Scanlan dejal, da ni neproten unijam kot takim, pač pa da je njihov zagovornik. Kriminalci v odborih unij so madež za delavske organizacije.

V Chicagi, kakor tudi drugje so v odborih unij tudi ljudje, ki ne bi smeli biti. Scanlanova trditev ni

povsem neresnična. Marsikak nizkoten karakter se je s pomočjo korupcije prirnil v ospredje unije. Toda unijski odbori so odsev članstva. Ako je članstvo unije zavedno, ako je prepojeno s socialističnim duhom, so tudi unijski odbori v splošnem dobri in člani teh odborov pošteni ljudje. Kapitalistično časopisje, podjetniki in provokatorji podpirajo take kandidate v unijske odbore, kakršne je imel v mislih sodnik Scanlan. Kajti taki so najmanj nevarni kapitalističnemu redu in privatnim interesom sploh. Socialisti so jim nevarni. In tako se dogaja, da kapitalistične mašine podpirajo take kandidate v unijske odbore, kakršni se jim zde najmanj nevarni. In če se najde med njimi kak kriminallec, hočejo potem v svojem časopisju utisniti pečat kriminalstva vsem, v prvi vrsti poštnim unijskim odbornikom. Delavstvo se ima še mnogo učiti, predno bo znalo v svoje organizacije voliti samo poštene borce za delavske interese.

Illinoškemu guvernerju Smallu očitajo, da je spekuliral z državnim denarjem, dokler je bil blaginjak illinoške države. Pred kratkem je bil obtožen guverner države Oklahoma, da je vzel \$25,000 podkupnine od neke banke; bila je nesolventna in bi morala zapreti vrata. Guverner ji je kljub tem okoliščinam dovolil poslovati. Mazilo je bilo zapopadeno v 25 tisoč dolarjih. Od kar imamo prohibicijo, ki je postala navadna farsa in zlat studenec za nekatere, so si zvezini prohibicionistični uradniki zagisurili velike "postranske" dohodke. V najvišje prohibicionistične urade je posegla korupcija. Odslavljali so najvišje uradnike v teh uradih, ker so se dali podkupiti. Samo majhen odstotek takih podkupovanj pride na dan. Časopisje ne poroča mnogo o njih. Vse nekaj drugega je, kadar se gre za blatenje unij. In delavci čitajo s slastjo taka blatenja, pri tem pa ničesar ne mislijo in zato tudi nič ne store, da se razmere v tem smiru izboljšajo.

Vse delavstvo ni indiferentno. Število tistih, ki se uče misliti in vsled tega izboljševajo unije in jih prilagajajo novim razmeram, se veča. In večja se številko tistih, ki spoznavajo, da se mora unijsko delavstvo pridružiti tudi samostojnemu političnemu boju in opustiti geslo: "Nagradi prijatelje in kaznuj sovražnike." Dolga leta so delovali člani socialistične stranke v unijah za tak duševni preobrat. Znamenja, da to delo ni bilo zamanj, se kažejo. Delo za duševni preobrat je počasna stvar. Tu se ne dosegajo hipni, vidni rezultati. Nekateri so mislili, da je to mogoče. Sedaj jih je pozvala moskovska eksekutiva rdeče strokovne internacionale, naj prenehajo sanjati in delajo, kakor je ves čas učila socialistična stranka, da naj se dela za pridobitev unijskega delavstva v take razredno zavednega delavstva.

Šestletna hčerka P. D. Armourja je smrtnonevarna zbolela. Deset najboljših zdravnikov je bilo pozvanih. Mali bolnici so stregle najboljše bolniške strežnice. Po ulicah okoli Armourjeve rezidence je bil ustavljen promet in nekatere so pokrili s slamo, da ljubljenega otroka ni motil šum. Policija je pazila, da si nihče vozil mimo stanovanja. Lepo je, če imajo starši radi svoje otroke. Njihova dolžnost je, da jih varujejo pred boleznimi in kadar zbole, da jim dajo vsa mogoča zdravniška oskrba. Toda koliko ljudi more najeti deset zdravnikov in bolniške strežnice? Koliko je takih familij, ki so v stanu ustaviti promet po ulicah, ki vodijo mimo stanovanj, v katerih so

bolni ljudje? Poskusite ulico pred hišo pokriti s slamo in pozovite policijo, da zabrani promet po nji. Mali Armourjevi hčerki se kljub vsi oskrbi ni moglo rešiti življenje. Tisočem in tisočem otrok delavskih starišev bi se lahko rešilo življenje v slučajih boleznih in milijone bi se jih lahko obvarovalo boleznih, ako ne bi bili to otroci DELAVSKIH družin. Razlika je, če si milijonar ali pa samo navaden delavec, morda celo brez dela. Če si brez dela, nimaš niti toliko, da bi mogel nabaviti dovolj kruha svoji družini. Če ti eden ali drugi zboli, lahko viješ vsled obupa roke, toda zdravnikov in oskrbe ne kupi tvoj obup. Nekaj je napačnega v današnjem sistemu. Pravzaprav, ves sistem je napačen. Socialističen bo boljši, toda do njega se počasi pomikamo.

...

Vest iz Pariza: "Cvet ruske aristokracije, preje člani carjevega dvora, bodo priredili dne 1. aprila gledališko predstavo pod patronanco kneginje Vendome. Nastopili bodo grof Tolstoj, madama Spiridovič, kapitan Efremov, princ in princezinja Poutiatine in drugi. Zadnje imenovana je hčer velike kneginje Marije, sestre pokojnega carja."

Sedeže so pokupili francoski in angleški aristokratje, med njimi angleška princenzinja Mary; največ pa je bilo prodanih ameriškim turistom, ki predstavljajo v Evropi ameriško denarno aristokracijo. Ta denarna aristokracija hoče videti, kako izgleda evropska "plava" aristokracija. Povprečen človek, ki čita to vest, se morda smehlja. Njegov smehljaj bi prenehal, če bi pomislil, kako zelo se zanima ameriško ljudstvo za škandale, ki se dogajajo v ameriški denarni aristokraciji. Časopisje zavija take škandale v vsa mogoča senzacija in ljudstvo se trga za "liste, ki jih prinašajo z debelimi naslovi. V Detroitu je bil a-retiran sin milijonarja Dodge vsled kršenja 18. dodatka in vsled prehitre vožnje z avtomobilom. Ljudje so se trli pred sodno dvorano, da vidijo tega fanta, ki ni čisto nič drugega, kakor sin milijonarja. Človeštvo je še ena velika menezarija, kjer ogledujemo drug drugega.

...

Krvnik Semenov je dospel v Kanado, kjer skuša dobiti dovoljenje za odpotovanje v Zedinjene države; v tej deželi bo skušal dobiti posojilo za svojo "vlado". Ako je bil kdo krvnik, tedaj je to prav gotovo, ta kosaški razbojnik. Zgodovina ruske revolucije se ga bo spominjala kot največjega tirana. Toda poročevalci današnjega korumpiranega časopisja hodijo okoli tega moža, se mu klanjajo in ga izprašujejo o Rusiji in o Sibiriji. In Semenov pripoveduje, kako zelo je rusko ljudstvo zatirano, kako silno je nezadovoljno s sedanjo vlado in kako nestrpno čaka rešiteljev. On ga bo rešil, toda potrebuje pomoči od Amerike in drugih držav. Med druge take rešitelje spada general Wrangel, ki se je začel sedaj zopet oglašati. Pomlad se bliža, in pomlad je pripraven čas za nove kontra-revolucionarne upade. Wrangel ima še vedno svojo armado, raztepeno po Balkanu, večinoma v Jugoslaviji in v Romuniji. V Parizu konspirirajo monarhistični elementi in tisti, ki so izgubili svoja bogastva v Rusiji, da vržejo sedanjo vlado. Vsi ti zatrjujejo, da so največji ljubitelji ruskega ljudstva. Vse, kar store proti današnji Rusiji, store iz "ljubezni do ruskega ljudstva." Mnogo ljudi po raznih deželah jim verjame, samo ruskega ljudstva ne morejo prepričati o svoji ljubezni. Ruski muzik in delavec že vesta zakaj.

...

V uradih sovjetske vlade delajo resnični prijatelji ruskega ljudstva noč in dan. O Leninu poročajo, da je bolehen. Čudno je, da sploh more vzdrževati toliko časa pri svojem napornem delu. Čičerin spi samo štiri ure, in sicer dopoldne. Popoldne in po noči dela. Stranke sprejema med polnočno in 7. uro zjutraj. Enako zaposleni so drugi sovjetski uradniki na odgovornih mestih. Iz stare, nazadnjaške, zaostale Rusije skušajo zgraditi novo, demokratično, moderno Rusijo in ji ustvariti temelj za socialistični ekonomski sistem. To je naporno delo, mnogo bolj naporno, kakor pa prirejanje vaudevilskih aktov pod patronanco kneginje Vendome v Parizu. Ruska aristokracija, razun malih izjem, živi še vedno v blagostanju. Kjer nima sama sredstev, skrbe zanje dobre vlade evropskih držav. Rusko ljudstvo strada. Strada zato, ker je bilo v osemletni vojni, ker so jo blokirale "civilizirane" države, zato, ker so ga v civilni vojni reševali "ljubitelji" ljudstva Kolčak, Semenov, Vranigel, Denikin in drugi; in strada zato, ker je bila zadnje leto v Rusiji suša, ki je uničila milijonom ljudi vse poljske pridelke. Toda kljub vsemu pomanjkanju, kljub vsem "rešiteljem" Wranglovega in Semenovega kalibra ne kaže rusko ljudstvo nobene volje otresti se sedanje vlade. V Rusiji se delajo eksperimenti; vrše se velikanske operacije na njenem ogromnem telesu. Telo trpi, toda bo ozdravelo in to bo pomenilo prerojenje Rusije. Iz bolečin, v katerih je sedaj, se bo rodila država nove družbe, sloneče na resnični pravičnosti.

"Sloga jači, nesloga tlači."

F. A. V.

Svetovna vojna je prizadejala ljudstvu velikanska bremena in nepopisljive grozote. Toda bila je tudi dobra učiteljica, ker je pokazala, da bomo potrebovali še precej oranja, predno bodo delavci, kakor tudi njihovi voditelji, popolnoma razumeli, kdo je njihov pravi sovražnik in kako nastopati v boju proti njemu.

Da se je socialistična stranka razdelila v toliko frakcij, bo menda največ pripisati trmoglavosti nekaterih voditeljev. Toda četudi smo razdeljeni, je vsaj upati, da so naši cilji enaki: osvoboditev ljudstva izpod kapitalistične sužnosti.

Ne vidim najmanjšega vzroka, zakaj bi se delavstvo ruvarilo med seboj, med tem, ko sovražnik na vseh straneh utrjuje svoje postojanke. Sodrugi! Tisti, ki sejejo razdor v delavske vrste, ki napadajo gotove voditelje in liste neljubih struj ne da bi zato imeli kake opraviljive povode ali vzroke, ampak le zato, ker ne soglašajo do pičice z njihovimi nazori, ne bodo dosegli lavorik. Delavstvo jih bo preziralo in v zgodovini delavskega gibanja bodo označeni kot sovražniki proletariata.

Moj namen ni nikogar žaliti, ker vem, da se z nemestnimi napadi in kritiziranjem ničesar ne doseže; moj namen je opozoriti le na posledice, ki izhajajo iz medsebojnih preprirov.

Ako ljudje, ki izdajajo milwauško Slovenijo v resnici streme samo za tem, da bi uničili Proletarca in škodovali socialistični stranki zgolj zato, ker se jim prvi ne zde dovolj radikalni, je to zelo žalosten pojav. Sleherni jugoslovanski delavec v Ameriki, ki se je količkaj zanimal za politiko in javno življenje sploh,

mora priznati, da je Proletarec zelo povzdignil delovno obzorje slovenskega delavca v tej deželi. In na socialističnem polju je oral ledino v začetku tudi med srbo-hrvatskim delavstvom, dokler slednje ni ustanovilo svojih glasil. In pri tem prerojevanju našega delavstva ima tudi E. Kristan svoje zasluge. Morda jih sedanja generacija ne zna ceniti, toda njegovo delo bo znala pravilno oceniti šele bodočnost.

Ako je vaša stranka (ne vem h kateri pravzaprav pripadate) boljša od socialistične in vaš list boljši od Proletarca, bi v tem ne bilo ničesar napačnega. Sam korakajte po svoji poti in nas prepričajte z DOKAZI o svojih trditvah; potem vam bomo sledili; saj ne bomo dimiti, da smo nezmisljivi. Z napadi pa ne boste ničesar dosegli! K večjemu boste povzročili škodo delavskemu gibanju med našim narodom.

Verjamate ali ne, dejstvo je, da se z obrekovanjem ne kaže človekove zmožnosti ali sposobnosti kaj višjega; z njim se le slika njegovo ignoranco. Kako vendar mislite vzgojevati ljudstvo, ako delujete z razdiranjem in pa uničevanjem Proletarca, ki je pomagal graditi stavbo našega naprednega življenja? Ali smatrate tako taktiko kot pospeševanje napredka? Ali sšmo za uresničenje naših ciljev, moramo predvsem skrbeti za izobraževanje delavstva. Priznati moramo, da pošteno časopisje največ stori za probujanje našega ljudstva v tej deželi. Naše delavstvo še ni prišlo tam daleč, da bi se zainteresiralo v znanstvene knjige, kar se jim ne zde zanimive. Če ne moremo priti do njega s knjigami, kakó pa naj ga vzgojimo za razredno bojebo, ako ne potom časopisja? Ali naj prepričamo na selbine z govorniki? Kje so sredstva? Če bi se mogli vlivati znanje v glavo kakor *moonshine*, bi še slo. Toda to ni izvedljivo. Vzgoja je vprašanje dolgih let. Čakava veka je treba najprvo pridobiti, da misli.

Frakcijski prepripi pomenijo zločin nad delavskim razredom. Taki spori povzročajo, da izgubljamobitke na političnem in industrialnem polju. Delavstvo se z njimi tako zbega, da končno ne ve, pri čemda je. Delavstvo potrebuje vodnikov, ki so neustrani v boju proti kapitalizmu in se posvete samo temu boju, ne pa borbi za razdiranje delavske soge. Takih je manj, ki napadajo vse, kar je naklonjenega delavstvu, se v sedanjih časih ne manjka, toda mi jih ne smatramo za delavske voditelje.

Mogoče rojaki pri Sloveniji nimajo slabih namenov. Pravim — mogoče. Če jih nimajo, jih je treba poučiti, da je sedanja njihova gonja proti glasilu goslopanskih socialistov zgrešena in škodljiva splošnemu delavskemu gibanju. In ako jih imajo, z namenom da bi s tem koristili svojemu listu, ako bo sploh začasno mogoče, bodo prej ali slej doživeli tosto, kar po pravici zaslužijo: obsojanje od strani prednega delavstva.

Slovenski pregovor pravi: "Sloga jači, nesloga tlači." Ta pregovor bi moral dobro premisliti sleherni, poprej predno prične s kakimi neosnovanimi frakcijskimi boji.

Sodrugi! Mi ne bi smeli napraviti nobene mimate za medsebojne spore; ne smeli bi zapisati ni mečrke za rušenje solidarnosti. Naš čas, naše napore, ne še žrtve bi morali naperiti samo proti izkoriščencem delavstva: proti kapitalistični družbi. Ako so nekateri bolj radikalni kot drugi, s tem še ni rečeno, da bi se morali prepirati med seboj. Vsi ne moremo enako misliti, toda če smo zavedni, če imamo poštene namene boriti se za popolnejšo družbo, potem nas nikar nesoglasja ne bi smela razdruževati. Če bomo čakali, da bodo vsi ljudje enako mislili in imeli enako pr

pričanje, bi to pomenilo isto, kakor upati na posmrtni nebese.

Samo pogledajte okrog sebe, pa boste videli, kako trajno deluje protidelavska propaganda. Brošure proti unijam, socializmu in komunizmu se širijo, govorniki pripovedujejo delavstvu, kakšna nesreča ga čaka, če pride na krmilo vlada rdečkarjev.

Naš boj naj bo boj proti nasprotnikom svobode in ne boj proti lastnim bratom v vrstah zavednega delavstva.

Slabi časi in "slabi časi" — ali vzroki in posledice.

Tajništvo J. S. Z.

Na delu za agitacijo socialističnega časopisja in vzdrževanje in pojačanje socialistične organizacije, je Jugoslovanske socialistične zveze in njenega glasila "Proletarca," so danes na dnevnem redu argumenti, da so slabi časi in da delavci v teh časih ne morejo podpirati svojih zadev tako, kakor bi radi in kakor bi bilo treba. Mnogo pisem podobne vsebine se nahaja v tajniškem uradu J. S. Z. in tajništvo te argumente vpoševa, ker ve, da so časi industrialne depresije res tukaj. Ljudje, ki pošiljajo te vesti, niso izgubljeni za našo stvar. Ti se bodo klicu J. S. Z. gotovo odzvali, kadar se obrnejo sedanje razmere na bolje. Teh ljudi ni malo; ali še več je takih, ki se jim sploh ne zdi vredno poročati, kako in kaj. Gotovo so tudi zanje "slabi časi," le morda v vse drugačnem smislu besede, kakor za pri tistih, ki se jim zdi vredno, da se zglasijo pri tajništvu J. S. Z. in povedo, zakaj ne morejo podpirati "Pomožne izobraževalne akcije."

Kakorkoli je treba priznati resnico o slabih časih, je treba priznati namreč tudi drugo resnico: da so slabi časi tukaj, ker vladajo "slabi časi" v glavah velikanskega števila delavcev vseh narodnosti. Slabi časi so, ker je delavstvo nezavedno in dopušča razmere, ki ustvarjajo slabe čase. To je tako temeljita resnica, da je neovrže noben filozof. In kaj ima slediti iz te nepopitne resnice? Slediti ima to, da je treba nepopitno obdržati — za vsako ceno obdržati na površju ustanove, ki izpreminjajo "slabe čase" v glavah delavcev v boljše čase; to se pravi obdržati na površju delavske politične organizacije in časopisje, ki uči delavstvo, kako mora razumevati s temelja, zakaj nastajajo v sredi obilice in razkošja slabi časi. Z drugimi besedami: delavci morajo spoznati vzroke slabih časov.

V starem kraju prirejajo verski ljudje procesije in molijo k Bogu, naj bi jim dal dežja, če je suša, ali pa če izgleda, da se pripravlja nevihta, da bi odvrnil točo in strelo, ki bi uničila polje in raztrgala ter vpepelila pristresja. Ti ljudje ne mislijo znanstveno. Za njih je tista instanca, ki odreja vse dobro in zlo, Bog, pa mislijo, da odvrne te prikazni, če se skesajo svojih grehov. Vsaka taka prirodna prikazen ali pojav, je zanje kazen za greh. Te vraže izvirajo iz neznanja ali "slabih časov" v glavah ljudskih množic. Toda po prizadevanju nekaterih "heretikov" ali "krivovercev", se je v gotovem delu ljudskih glav naselila nekega dne svetloba ali boljši časi, (kakšen pater bi dejal, da je bila to hudičeva svetloba), pa so rekli: prosili smo Boga za dež, pa nam je dal točo, ali pa ne enega niti drugega, in suša je uničila vse poljske pridelke. Izprašali smo svojo vest in nismo našli nič pregrešnega, kar bi moglo v očeh božje milosti in pravičnosti te kazni o-

pravičiti. Pustimo torej Boga pri miru, pa organizirajmo odškodninske zavarovalne družbe proti ognju, proti toči, proti suši — in naposled proti boleznim in drugim slučajem nesreče, ki so v zvezi s človeškim življenjem. In res so nastale zavarovalne organizacije. Na ta način so se pomaknili ljudje iz utopističnih in superstičnih nazorov o življenju, k znanstvenim nazorom. Praksa je potem pokazala, da so bili preje v velikanski zmoti; kajti iznašli so, da Bog pomaga le tistim, ki si znajo sami pomagati. Seveda je bila ta samopomoč po nazorih verskih zagovornikov "vtikanje" v previdnost božjo; ali če bi se bili ljudje ozirali na svarjenje in rotenje verskih zagovornikov, bi bilo njihovo življenje danes mnogo mizernejše, kakor je.

Kar pomeni v gornjem slučaju za tiste, ki so se otresli vraže ali supersticije glede na božjo pomoč v zadevah zavarovanja polja, hiš, življenja itd., s tem, da so prevzeli odgovornost teh zadev nase, je to ravno tista resnica glede slabih industrialnih razmer ali slabih časov, ki vladajo pod kapitalističnim sistemom. Preje je bil inštanca Bog nad oblaki — sedaj je ta instanca Bog kapitalizem na zemlji. Toda kakor v preje navedenih slučajih ni bil Bog kriv, tako tudi v današnjem slučaju ni samo Bog Mamon kriv, da imamo slabe čase. Slabi časi so tukaj, ker vlada v glavah delavskega razreda vseh narodov še vraža ali supersticija, da ne more biti drugače, češ, da kapitalisti morajo biti, ker bi sicer pomrli ljudje lakote. Ne pride jim na misel, da bi se politično izobrazili in prevzeli industrijo v svoje roke, ter se tako zavarovali proti slabim časom, kakor so se gotovo zavarovali nekdanji "heretiki" proti suši, toči itd.

Z bakljo moderne vede je verska supersticija glede božje odgovornosti za razne slabe čase — za nime in nesreče sploh — precej padla. Padla je v krajih, koder se je razvil kapitalizem, ki je radi sebe zanesel med ljudstvo nekaj svetlobe in nekaj znanja. Toda namesto verske supersticije je nastala kapitalistična supersticija — supersticija v kapitalističnega boga, ki gre za tem, da se ne sme nihče vtikati v njegovo previdnost in pravico. Tako se zgodovina ponavlja. Kakor so preje grmeli verski gromovniki, da je smrten greh vtikati se v previdnost božjo, tako grme danes novi kapitalistični farizeji in pismarji kapitalističnega boga, proti utikavanju delavskega razreda v kapitalistično družbo. Čisto umevno; kajti če se delavske množice enkrat otresejo supersticije, da je le kapitalistični razred zmožen voditi zadeve življenja, bi se moral ta sistem umakniti drugemu sistemu — sistemu, ki bi odpravil slabe čase za proizvodni razred in vpostavil boljše čase za vse, ki delajo z rokami in z možgani. V interesu kapitalističnega razreda je torej, da se razglašava vsak njemu nasproten nazor za heretski ali krivoverški.

Supersticijo ali vražo, da je sedanji kapitalistični režim najboljši, in da je vsaka družabna izprememba s temelja nepotrebna; da so slabi časi del dobrih časov itd., vzdržuje kapitalistični razred s svojo organizacijo in s svojim časopisjem.

Ali je spričo teh nepopitnih dejstev res tako težko zapopasti, zakaj socialisti nagovarjajo delavske množice, naj začno misliti s svojo glavo in se otresejo kapitalistične supersticije?

Ali je s tem v zvezi delavstvu res tako težko zapopasti, zakaj mora vzdrževati pod vsako ceno svoje organizacije in svoje časopisje?

Ali je spričo tega delavstvu res tako težko razbrati, zakaj mora posnemati, če se hoče otresti teh supersticij, nekdanje "heretike" ali "krivoverce" in

se zavarovati proti slabim časom s tem, da nastopa v politični in industrialni akciji za izvedbo kolektivnega lastništva?

Če je bil del človeštva svoječasno zmožen odvzeti Bogu nad oblaki odgovornost za toliko nesreč in slabih časov ter jih prevzeti na se, zakaj ne bi bil mnogoštevilni delavski razred zmožen odvzeti odgovornost za slabe industrialne razmere od kapitalističnega Boga na zemlji?

To so stvari, o katerih ima delavski razred misliti. Vse te misli pa vodijo do ene nepobitne resnice, ki se glasi: *Predno more delavstvo storiti kak korak v tej smeri, mora skrbeti za svojo organizacijo in za obstanek svojega časopisa.* Brez tega mora ostati vse le želja, ki ne privede delavstvo nikamor!

Vzlic temu, da je to očitna resnica, se obnašajo nekateri naši delavci še vedno tako, kakor da pridejo dobri časi sami od sebe, in da se delavstvu ni treba zanimati, da izginejo "slabi časi" iz delavskih glav. Nekateri priporočajo celo javno nekak "mir", češ, da se s tako propagando dela le razdor med člani raznih podpornih društev. Od takih apostolov imajo člani podpornih društev kaj malo pričakovati. To so ljudje, ki še niso nikdar vprašali, kakšno stanje vlada v glavah drugih. Ljudje so, ki ne poznajo svojih lastnih zadev, kaj šele zadeve, ki segajo preko njihovega nosu. Kajti, če bi količkaj poznali zadeve svojih podpornih organizacij, katerih člani so, bi ne govorili in ne pisali takh nesmselnosti. Mir, kakor ga žele in zamišljajo taki modrijani, je za delavski razred utopija. Mir, ki ga oni propagirajo s svojimi "slabimi časi" v glavi, je mir kapitalističnega boga, je mir nevtikanja v njegove zadeve, kar pomeni za delavski razred smrt. Mrtvila pa je pri delavskemu razredu že sedaj dovolj. Delavstvo potrebuje življenja. Delavstvo potrebuje spoznavanja resnice in boja in zmage nad krivico, ki je tukaj. Naša stvar mora iti naprej, dokler ne nastopijo boljši časi v glavah tistih, ki jim sliši bodočnost.

K temu vzvišenemu boju se je do danes prijavilo 83 podpornih društev, ali za 12 več od zadnje objave.

Ta društva so:

Ime dr. in tek. št.	Kraj	Mesečni prispevki.
72.—"Savinjska Dolina" št. 301,	SNPJ, Mascatah, Ill.	8 f.00
73.—"Prosveta" št. 245,	Lawrence, Pa po 3 cente od člana.	1.00
74.—"Smarnica" št. 24,	Jenny Lind, Ark.	1.00
75.—"Slovan" št. 179,	Sopris, Colorado	1.00
76.—"Fridericktown" št. 288	SNPJ, Fridericktown, Pa.	1.00
77.—"Zveza" št. 36	SNPJ, Villock, Pa.	1.50
78.—"Nanos" št. 264	SNPJ, Cleveland, O.	1.00
79.—"Illinois" št. 47	SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
80.—"Zveza detroitskih Slovencev" št. 221,	Detroit, Mich.	1.50
81.—"Karl Liebknecht" št. 415	SNPJ, Adrian, W. Va.	1.50
82.—"Jadranska Vila" št. 178	SNPJ, Cleveland, Ohio.	1.00
83.—"Slovenska Gorica" št. 287	SNPJ, Burgetstown, Pa.	1.00

Plačala so prispevke za mesec februar sledeča društva:

1.—19.	SNPJ, Mineral, Kansas	1.50
2.—119.	SNPJ, Wankegan Ill., plačalo do 31 marca t. l.	
3.—122.	SNPJ, Aliquippa, Pa.	1.00
4.—276.	Sublet, Wyo., še nič plačali	
5.—131.	SNPJ, Chicago, Ill., plačali do 31. marca t. l.	
6.—5.	SNPJ, Cleveland, O. Jan. in febr.	2.00

7.—52.	SNPJ, Brouthon, Pa., plačalo do 31. oktobra 1922.	
8.—102.	SNPJ, Chicago, Ill., plačano do 31. decembra 1922.	
9.—275.	SNPJ, Maynard, O.	1.00
10.—26.	SSPZ, Cleveland, O.	1.00
11.—25.	SSPZ, Reading, Pa., plačano po 5c od člana na račun, kakor izkazuje zadnja objava.	
12.—74.	SNPJ, Virden, Ill.	1.00
13.—68.	SNPJ, Racine, Wis., plačali do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnja objava.	
14.209.	SNPJ, Nokomis, Ill.	
15.—329	SNPJ, Large, Pa.	1.00
16.—388	SNPJ, Pursglove, W. Va.	1.00
17.—46.	SNPJ, Oregon City, Oreg.	1.00
18.—183.	SNPJ, Hudson, Wyo., za januar in februar	2.00
19.—400	SNPJ, Renton, Pa., plačali do junija 30. 1922, kakor izkazuje zadnja objava.	
20.—20.	Ely, Minn.	1.00
21.—119.	SSPZ, Bridgeport, O., plačali za dec. 1921, kakor izkazuje zadnja objava.	
22.—72.	Radley, Kans.	1.00
23.—6.	SNPJ, Morgan, Pa., plačano do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnja objava.	
24.—88.	SNPJ, Moon Run, Pa.	1.00
25.—366	SNPJ, Thorpe, New Mex., plačano do 30. junija 1922, kakor izkazuje zadnja objava.	
26.—112.	SNPJ, Bear Creek, Mont.	1.00
27.—44.	SNPJ, Franklin-Boro, Pa., plačano do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
28.—115.	SSPZ, Kenilworth, Utah.	1.00
29.—151.	SSPZ, Niles, Ohio.	1.00
30.—143.	SNPJ, E. Helena, Mont., plačano do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
31.—30.	SSPZ, Herminie, Pa., plačano do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
32.—169.	SNPJ, Fitz Henry, Pa.	1.00
33.—276.	SNPJ, Bankhead, Alta, Canada.	1.00
34.—298.	SNPJ, Somerset, Colo.	1.50
35.—156.	SNPJ, Muddy, Ill., plačano do 31. jan. 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
36.—394.	SNPJ, Oakmont, Pa., plačali za jan in feb. in marc	3.50
37.—120.	SNPJ, Heaton, N. Mex., po 5c od člana za februar.	2.00
38.—344.	SNPJ, Sheboygan, Wis., plačano do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
39.—290.	SNPJ, Homer City, Pa.	1.00
40.—206.	SNPJ, Gross, Kans.	1.00
41.—138.	SNPJ, Canonsburg, Pa., plačano do 30. junija 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
42.—418.	SNPJ, Strakville, Colo., plačano do jan. 31, 1922, kakor izkazuje zadnje poročilo.	
43.—362.	SNPJ, Carlinville, Ill.	2.00
44.—2.	SNPJ, La Salle, Ill., plačano za januar 1922.	
45.—216.	SNPJ, Verona, Pa., plačali za jan. feb. in marc	3.00
46.—328.	SNPJ, Madrid, Iowa.	1.00
47.—87.	SNPJ, Herminie, Pa., plačali do 31. dec. 1922.	2.00
48.—32.	SNPJ, Winterquarters, Utah, prispevali za januar 1922, kakor je bilo poročano v zadnjem računu.	
49.—39.	SNPJ, Chicago, Ill., še nič plačali.	
50.—297.	SNPJ, Raton, New Mex., za jan. febr. in marc	3.00
51.—123.	SSPZ, Detroit, Mich.	1.00
52.—27.	JSKJ, Diamondville, Wyo., plačali do 31. dec. 1922, kakor je bilo poročano v zadnjem računu.	
53.—340.	SNPJ, Wyano, Pa.	1.00
54.—17.	SSPZ, Aurora, Minn.	1.00
55.—123.	SNPJ, Panama, Ill., plačali za jan. 1922, kakor izkazuje zadnji račun.	

57.—225. SNPJ, Edisin, Kans., plačali za jan. febr. in marc 1922, kakor izkazuje zadnji račun.	1.00
58.—52. SSPZ, Somerset, Colo., plačali za jan 1922, kakor izkazuje zadnji račun.	1.00
59.—64. SNPJ, W. Newton, Pa., plačali do 30. junija 1923, kakor izkazuje zadnji račun.	1.00
60.—382. SNPJ, Acosta, Pa.	1.00
61.—358. SNPJ, Power Point, O., plačali do 31. dec. 1922, kakor izkazuje zadnji račun.	1.00
62.—221. SNPJ, Terre Haute, Ind., še nič plačali.	11.00
63.—16. SNPJ, Milwaukee, Wis., plačali za febr. in marc.	2.00
64.—192. SNPJ, Milwaukee, Wis. plačali za februar in marc.	2.00
65.—198. SNPJ, Willard, Wis., plačali za jan. 1922, kakor izkazuje zadnji račun.	1.00
66.—259. SNPJ, Meadowlands, Pa.	1.00
67.—170. SSPZ, Coalton, Ill., plačali do 31. dec 1922.	11.00
68.—412. SNPJ., Firestone, Colo., plačali za febr. a 3c.57
69.—111. SNPJ., Aurora, Minn.	1.00
70.—331. SNPJ, Seminole, Pa.	1.00
71.—1. SNPJ, Chicagi, Ill.	1.00
Jugosl. socialistični klub št. 182, Meadowlands, Pa. za febr. in marc po 40c80
Jugosl. soc. klub št. 114 Detroit, Mich.	2.00
Jugosl. soc. klub št. 181 za jan. 1922.	1.00
72.—301, Mascoutah, Ill., plačali za jan 1922.	1.00
73.—245. SNPJ, Lawrence, po 3c od člana za za marc.	2.55
74.—24. SNPJ., Jenny Lind, Ark., plačali za jan. in februar.	2.00
75.—179. SNPJ, Sopris, Colo., plačali za jan 1922.	1.00
76.—288. SNPJ, Fridericktown, Pa., plačali za jan. febr. in marc.	3.00
77.—36. SNPJ, Villock, Pa., plačali za jan. in februar.	3.00
78.—264. SNPJ, Cleveland, O., še nič poslali.	3.00
79.—47. SNPJ, Springfield, Ill., plačali do 30. junija 1922.	6.00
80.—121. SNPJ, Dttroit, Mich., plačali za jan. in febr. 1922.	3.00
81.—415. SNPJ, Adrian, W. Va.	1.00
82.—178. SNPJ, Cleveland, Ohio.	1.00
83.—287. SNPJ, Burgettstown, Pa., plačali za jan. in februar 1922.	2.00

Skupaj prejemkov v mesecu februarju za Pomožno izobraževalno akcijo J. S. Z. \$114.72

Poprečna svota, ki jo dobi J. S. Z., od sedaj prijavljenih podpornih društev, socialističnih klubov in posameznikov je \$97.00 na mesec. To še ni svota, s katero bi se moglo računati na pokritje deficitov, ki jih imata v tem času J. S. Z. in njeno glasilo Proletarce; ali začetek pokrivanja teh deficitov je vendar. Če se odzove tej akciji še par sto podpornih društev, se v dohlednem času ne bo pokrili samo ves deficit, ki je tukaj, ampak bo ostalo še precej gotovine na roki za agitatorične turneje, ki jih imamo v načrtih.

Alli ste pri temu delu z nami? Ali ste pri temu delu z društvu, ki so se že odzvala? Ako ste — in prav mnenega razloga ni, da ne bi bili — tedaj ne zamudite na prihodnji seji vašega društva storiti eno zmed sledečega:

1. društvo lahko sklene, da se pobira na vsaki seji po 5 ali po 3 cente od člana za ta fond; 2, da plače društvo iz svoje blagajne en ali dva dolarja; 3, da se pobirajo na vsaki seji prostovoljni prispevki in se pošiljajo tajništvu J. S. Z.

Vse tozadevne prijave in svote za to akcijo je dovoliti:

Frank Petrich, 220 South Ashland Blvd., Chicago, Ill.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Zaupajte se mi, mila moja. Spomnite se, da sem vas izmed vseh tukajšnih dam sprejemala samo jaz. Takoj prvi dan sem se zgrozila nad vami, toda da bi vas prezirala kakor vse druge, tega nisem mogla. Mučila sem se radi milega, dobrega Ivana Andrejiča, kot radi lastnega sina. Mlad človek v tujem kraju, neizkušeni, slab, brez matere, in jaz sem se mučila, mučila. Mož je bil proti znanju ž njim, toda pregovorila sem ga. prepričala. Saj razumete, nežni otroški razum, čisto srce. če pa kdo pohujša enega izmed teh malih. Sprejela sem vas in trepetala za otroke. O, kadar boste mati, boste razumeli moj strah. In vsi so se čudili, da vas sprejemam, oprostite, kakor kako pošteno žensko, mi namigavali. no, seveda, spletke, hipoteze. V globini svoje duše sem vas obsodila, toda bili ste nesrečni, usmiljenja vredni, ekstravagantni, in trpela sem od usmiljenja.

— Toda zakaj. Zakaj? — je vprašala Nadežda Fjodorovna, trepetajoč po vsem telesu. — Kaj sem komu napravila?

— Strašna grešnica ste. Prelomili ste obljubo, ki ste jo dali možu pred oltarjem. Zapeljali ste prekrasnega mladega moža, ki bi si mogoče vzel postavno družico za življenje iz dobre družine svojega kroga, če bi ne bilo vas, in bi bil sedaj, kakoršni so vsi. Vi ste pogubili njegovo mladost. Ne govorite, ne govorite, mila moja. Ne bom vam verjela, da je naših grehov kriv možki. Vedno je kriva ženska. Moški so v domačem življenju lahkomišljeni, žive z razumom, ne pa s srcem, in marsičesa ne razumejo, toda ženska razume vse. Od nje zavisi vse. Mnogo ji je dano, zato se bo pa tudi mnogo tirjalo od nje. O, mila, če bi bila ženska v tem oziru nespametnejša in slabša od moškega, bi ji Bog ne izročil vzgojo dečkov in dekletc. In potem, mila moja, ste stopili na stezo greha in pozabili vsako sramežljivost; druga bi se na vašem mestu skrila pred ljudmi, doma bi sedela zaprta, in ljudje bi jo videli samo v hramu božjem, blede, vso v črno oblečeno, jokajočo, in vsakdo bi dejal v iskreni žalosti: — "Bog, angelj, ki je grešil, se zopet vrača k Tebi. "Vi, mila, pa ste popolnoma pozabili skromnost, živeli ste odkrito, ekstravagantno, kakor da se ponašate z grehom, obnašali ste se razposajeno, se glasno smejali, jaz pa sem vas gledala in trepetala od groze in se bala, da bi nebeški grom ne razsul naše hiše, kadar sedite pri nas. Mila, ne govorite, ne govorite! — je vskliknila Marja Konstantinovna, ko je opazila, da hoče Nadežda Fjodorovna govoriti. — Zaupate se mi, ne prevaram vas in ne skrivam niti ene resnice pred pogledi vaše duše. Poslušajte me torej, draga. Bog zaznamuje velike grešnike, in vi ste bili zaznamovani. Spomnite se, kakšne grozne obleke ste vedno imeli!

Nadežda Fjodorovna, ki je bila vedno najboljšega mnenja o svojih oblekah, je jenjala jokati in je z začudenjem pogledala nanjo.

— Da, grozne! — je nadaljevala Marja Konstantinovna. — Po iziskanosti in pisanosti vaših oblek lahko vsak sklepa na vaše življenje. Vsi so se pri pogledu na vas posmehovali in skomigali z rameni, jaz pa sem

trpela, trpela . . . In oprostite mi, mila moja, zane-marjeni ste! Kadar sem vas srečala v kopališču sem morala naravnost trepetati. Vrhnja obleka je še bila za silo, toda spodnje krilo, srajca . . . mila, rdečica me zaliva! Tudi ubogemu Ivanu Andrejiču nima kdo zavezati kravate, kakor se spodobi, in po njegovem perilu in po škornjih je videti, da doma nihče ne gleda na revčka. In vedno vam je, ubožec, lačen, in če se doma nihče ne pobriga za samovar in kavo, ni čuda da zapravi polovico svoje plače v paviljonu. Pri vas doma pa je naravnost grozno, grozno! V celem mestu nima nihče muh v hiši, pri vas se jih pa človek ne more ubraniti, vsi krožniki in sklede so jih črni. Po oknih in po stolah, poglejte, prah, crknjene muhe, kozarci . . . Kaj delajo ti kozarci tukaj? In, mila, še sedaj nimate pospravljeno z mize. V vašo spalnico pa je človeka sram vstopiti; povsod razmetano perilo, po stenah vise ti vaši razni kaučuki, nekakšna posoda stoji naokrog. . . . Mila! Mož ne sme ničesar vedeti in žena mora biti pred njim čista kot angelček. Vsako jutro se zbudim, ko se komaj zdani in si umijem obraz s hladno vodo, da ne bi moj Nikodim Aleksandrič opazil, da sem zaspana.

— To so same malenkosti, — je zaihtela Nadežda Fjodorovna. — Če bi bila srečna, toda jaz sem tako nesrečna!

— Da, da, zelo nesrečni ste! — je vzdihnila Marja Konstantinovna; ravno toliko da ni zajokala. — In strašno gorje vas čaka v bodočnosti! Samotna starost, boleznj, potem pa odgovor na strašni sodbi. . . . Grozno, grozno! Sedaj vam sama usoda ponuja roko v pomoč, vi pa je nerazumno odklanjate. Poročite se, hitro se poročite!

— Da, moram se, moram! — je rekla Nadežda Fjodorovna: — toda to je nemogoče!

— Zakaj vendar?

— Nemogoče! O, če bi vi vedeli!

Nadežda Fjodorovna ji je hotela povedati o Kirilinu in o tem, kako je včeraj zvečer v pristanišču srečala mladega, lepega Ačmianova in kako ji je prišla blazna, smešna misel v glavo, da bi se znebila dolga — tristo rubljev — ; zdelo se ji je zelo smešno in prišla je domov pozno zvečer s čustvom, da je popolnoma propala in da se je prodala. Sama ni vedela, kako se je to zgodilo. In zahotelo se ji je priseči Marji Konstantinovni, da dolg na vsak način povrne, toda ihtenje in sram ji nista dali govoriti.

— Odpeljem se, — je rekla. — Ivan Andrejič naj ostane, jaz se pa odpeljem.

— Kam?

— V Rusijo.

— Od česa pa boste tam živeli. Saj vendar ničesar nimate.

— Prevajala bom, ali . . . ali pa odprem majhno biblioteko. . . .

— Ne fantazirajte, mila moja. Za biblioteko je treba denarja. No, zapustim vas sedaj, vi se pa pomirite in premislite; jutri pa pridite k meni dobre volje. To bo očarljivo! No, zbogom, moj angelček. Dajte poljubim vas.

Marja Konstantinovna je poljubila Nadeždo Fjodorovno na čelo, jo pokrižala in je tiho odšla. Postajalo je že temno, in Olga je v kuhinji prižgala luč. Nadežda Fjodorovna je še vedno jokala; odšla je v spalnico in legla na posteljo. Pričela jo je tresti mrzlica. Slekla se je leže, zmečkala obleko k vznožju in se pod odejo zvila v klopčič. Mučila jo je žeja, toda nikogar ni bilo, da bi ji postregel.

— Povrnem! — je govorila sama zase, in v bližnjah se ji je zdelo, da sedi pri neki bolnici in da zna samo sebe v nji. — Povrnem. Neumno bi bilo mi sliti, da sem zaradi denarja. . . . Odpeljem se in pošljem denar iz Peterburga. V začetku sto. . . . potem sto. . . . in potem sto. . . .

Pozno ponoči je prišel Lajevski.

— V začetku sto. . . . — mu je rekla Nadežda Fjodorovna: — potem sto. . . .

— Vzemi kinin, — je rekel Lajevski in pomislil: "Jutri je sreda, parnik odide, jaz se pa ne peljem. Treba rešiti moram ostati do sobote tukaj."

Nadežda Fjodorovna se je v postelji dvignila na kolena.

— Ali nisem sedaj ničesar govorila? — je vprašala smehljaje se in se mršila vsled sveče.

— Nič. Jutri zjutraj bo treba poslati po zdravnika Spi.

Vzel je blazino in stopil k vratom. Odkar se je kmalu odločil, da se odpelje in zapusti Nadeždo Fjodorovno, se mu je jela smiliti in krivega se je čutil pred njo; nekoliko ga je pekla vest v njeni bližini, kakor v bližini bolnega ali starega konja, katerega so sklenili ubiti. V vratih se je vstavil in se ozrl nanjo.

— Na pikniku sem bil razdražen in sem ti rekel surovost. Prosim, oprostite mi.

Po teh besedah je odšel v svoj kabinet; legel je in dolgo ni mogel zaspati.

Drugo jutro je prišel Samojlenko zaradi državnih praznika v polni paradi z opoletami in odlikovanji. Nadeždi Fjodorovni; potipal ji je puls, pogledal jeha in odšel iz spalnice; Lajevski je stal na pragu in ga je vprašal vznemirjeno:

— No, kaj? kaj?

— Njegov obraz je izražal strah, skrajnem nemir in upanje.

— Pomiri se, nič nevarnega, — je rekel Samojlenko. — Navadna mrzlica.

— Ne mislim tega, — se je nestrpno namršil Lajevski. — Si dobil denar?

— Duša moja, oprostite, — je zašepetal Samojlenko in se v zadregi oziral na vrata. — Za božjo voljo oprostite! Nihče nima denarja pri roki, po pet in po deset rubljev sem do zdaj nabral vsega skupaj sto deset. Danes bom še govoril z nekaterimi. Potrpi.

— Toda sobota je skrajni termin! — je zašepetal Lajevski, drhteč od nestrpnosti. — Za božjo voljo, do sobote! Če se v soboto ne odpeljem, tedaj moram rabiti ničesar. . . ničesar! Ne razumem, kako more biti zdravnik brez denarja.

— Ampak, moj Bog, — je zašepetal hitro in nepeto Samojlenko, in nekaj mu je celo zacvillilo v grlo. — vse so mi že pobrali; sedem tisoč so mi dolžni, jaz sem vsepovsod dolžan. Kaj sem jaz kriv?

— Torej: do sobote dobiš? Da?

— Bom gledal.

— Prosim te, dragi! Tako, da bi imel v peto zjutraj denar v rokah.

Samojlenko je sedel in napisal kinin v raztopnini, katii bromati, žganja z rabarbaro, tincturae gellanac, aquae foeniculi — vse to v eni miksturi, pa dejal rožni sirup, da bi ne bilo grenko, in odšel.

(Dalje prihodnjič).

Razum je v možganih. Če ga ni tam, ga tudi v kolenah ne more biti.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Sadovi aktivnega dela.

HERMINIE, PA. — Socialistični klub št. 69, JSZ., je sklenil prirediti dne 29. aprila veselico, drugi dan (v nedeljo 30. aprila) pa majsko proslavo s shodom, na katerem nastopijo slovenski in angleški govornik. Shod za prvomajsko proslavo se vrši v nedeljo 30. aprila, kakor že omenjeno, v prvi vrsti raditega, ker se ložje dobiti večje število udeležencev na nedeljo, kakor pa v ponedeljek 1. maja. Na drugi strani žele nekateri tukajšnji sodrugji iti na shod v Pittsburgh, ki se vrši dne 1. maja. Zato smo se mi odločili za nedeljo 30. aprila.

Aktivnost pri našem klubu je precej živahna. Poslavno se ne moremo ponašati z velikim številom aktivnih članov, delamo za naše razmere vendar toliko, kolikor se sploh more pričakovati od najaktivnejšega kluba, vpoštevajoč seveda merilo naših razmer.

Na zadnji seji se je napravilo nekaj zaključkov za organiziranje uspešnejše kampanje za nabiranje prispevkov v prid gladujočemu ruskemu ljudstvu. Klub je ponovno prispeval iz svoje blagajne \$15.00 in dovolil se je odbor 5 članov, ki bodo po naselbini nabirali prispevke, obleko in prodajali v ta namen izdane znamke, ki so po 10c.

Nadalje je klub dovolil iz blagajne \$5 za širjenje socialističnega tednika "New Day", ki ga bomo razpisovali angleško govorečim delavcem. Naš klub deluje veliko med ameriškim delavstvom, da se tudi medenjen zanese socialistični duh. Pisec tega dopisa je razprodal tudi za \$10 tikevov za zhebanje avtomobila; to akcijo je organizirala socialistična stranka za Pennsylvania, da si na ta način pridobi sredstev za svojo propagando v tej državi.

Teško gre, ampak gre vendarle. Ko bi bilo več kooperacije, bi bilo ložje. Toda uspehe imamo in to nas tolaži, da se naše energije ne zapravljajo zamanj.

ANTON ZORNIK.

Obvestilo.

CHISHOLM, MINN. — Naznanjam članstvu socialističnega kluba št. 22, JSZ, in našim somišljenikom, da je bilo na zadnji seji kluba sklenjeno, da se naj v bodoče vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne pri Josepu Ule, 125 Ash Street. — Sodrugji, vpoštevajte tu označeni datum in se redno udeležite sej. Agitirajte za pridobivanje novih članov klubu in širite list "Proletarec."

Boj proti sedanjemu izkoriščevalnemu razredu je mogoče le potom organizacije razredno zavednega delavstva. Ker je zavednega delavstva še zelo malo, je boj danes še težak in v mnogih ozirih, najsibno na industrialnem ali političnem polju, neuspešen. Toda čim več bomo imeli zavednega izobraženega delavstva v naših vrstah, tim bolj se bo uveljavljala naša moč. Zato delujmo za pridobivanje članov socialističnim organizacijam in širimo socialistično časopisje.

JOS. ULE, tajnik.

Nov način agitacije.

EAST MOLINE, ILL. — Tu smo imele posete od strani hrvatskih agitatorjev za Znanje in milwauški slovenski list. Med drugim je bil Bazdarič iz Milwaukee, ki je prodajal hrvatske knjige in nabiral naročnike Znanju. Ker Slovenci ne razumejo dobro hrvatišine, je prodal med njimi le nekaj knjig, naročnikov pa ni dobil. Tudi jaz sem se pozdravil z njim ob priliki nekoga sestanka, na katerem je imel govor. V pogovoru me je vprašal, ako Slovenci kaj čitamo. Pojavil sem mu, da v hišo, v kateri stanujem, prihaja sed različnih slovenskih listov. Povedal sem mu to tako, da ne bi fant mislil, da smo brez časopisov v

naselbini. Nato je pričel hvaliti milwauško Slovenijo, o Proletarcu pa je dejal, da bo prenehal. Seveda nisem pritrjeval njegovim besedam.

Mesec pozneje pride tu okoli neki drugi hrvatski agitator, katerega že dalj časa poznam. S seboj je imel tudi nekaj starih iztisov Slovenije. Pripovedoval je, da bodo dobili urednika in potem bo "dober" list. Izgleda, da so vsi ti agitatorji imeli navodila pripovedovati, da bo dobila "S." novega urednika in da bo Proletarec prenehal. Kako more urednik "S." mirno trpeti, da ga na tak način smešijo, je nerazumljivo. Kar se tiče boja proti Proletarcu, je dokaz, na kakšen način se "bore" proti kapitalizmu.

Dotičnega zastopnika sem še vprašal, kako more agitirati za list, katerega ne čita, niti je nanj naročen. Če bodo nadaljevali s tem načinom agitacije, bodo lahko izdahnili, medtem ko bo Proletarec bodril delavstvo v boju proti sovražnikom delavstva in ga vzgajal za organizirano delo.

Dasi je naša naselbina majhna, četudi se ljudje največ razgovarjajo o slabih časih, samski ljudje kljub vsemu niso pozabili, da ni dobro biti vedno "samski". V preteklem letu smo imeli tri poroke. Med drugimi se je poročil dobro znani sodrug Justin Zajec, ki je že več let aktiven v našem gibanju.

Navada je, da naši ljudje, posebno dobre ženice, rade ugibajo, kako se bo ta in ta poročil. "Kaj misliš, ali bo šel v cerkev ali ne?" — "Kajpada, drugače ga pa vzela ne bo." In tako naprej. No, zakona ni bilo treba zavezavati v cerkvi, pa je vseeno dobro. Razlika med poroko v cerkvi in civilno je v tem, da je treba plačati za cerkveno poroko okoli 23 dolarjev več kakor pa za civilno poroko. Blagoslova pa ne more dati ne cerkvena niti civilna, ako si ga zakonska sama ne ustvarita.

ANTON KLANSEK.

Udeležite se primarnih volitev.

CHICAGO, ILL. — Dne 11. aprila bodo v Chicagu primarne volitve. Socialistična stranka ima kandidata za vse urade in ko je nabirala za nominiranje potrebne podpise, je imela letos pri tem delu mnogo manj težav ko druga leta. Delavstvo je radevolje dajalo svoje podpise za kandidate socialistične stranke. Dasi ima socialistična stranka za vsak urad samo enega kandidata, morajo biti vendarle na glasovnici za primarne volitve. Kapitalistične stranke imajo na primarni glasovnici za vsak urad po več kandidatov in tisti, ki prejme izmed njih največ glasov, ostane kandidat prizadete stranke za glavne volitve.

Toda, da bo število glasov za socialistične kandidate tim večje pri glavnih volitvah, je dobro, da sodrugji gredo na volišče tudi dne 11. aprila in oddajo svoje glasove za socialistične kandidate. Agitirajte med drugimi volilci, da naj glasujejo za socialiste. Politične mašine meščanskih strank v Chicagu so ovite v korupcijo kakor že dolgo niso bile. Med njimi se vrši ljut boj za mandate, za pozicije, ki prinašajo bogate vire dohodkov ljudskim neprijateljem. Bogate korporacije podpirajo kandidate republikanske in demokratske stranke in trošijo v njihovi kampanji visoke vsote. Ako imajo politični mandati vrednost za kapitaliste, jo morajo imeti tudi za delavstvo. Torej ne pozabite iti na volišče dne 11. aprila, ko se bodo vršile primarne volitve, in oddajte svoje glasove socialističnim kandidatom. — *Tajnik kluba št. 1.*

Poziv na zabavno večje,

koju priredjuje jugoslavensko socialistično udruženje broj 20, J. S. S. u nedelju 2. aprila na 2306 Clybourn Ave., Chicago.

Pozivaju se svi drugovi, drugarice i simpatičari, da posete ovu zabavu u što većem broju. — *Odbor.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

“Čim slabše” je slabo za delavce. — Uspešna in neuspešna agitacija. — Povečanje lista. — “Kres”. — Ne zamujajte priložnosti. — Naši in njihovi viri.

“Čim slabše tim bolje”, trdijo nekateri ljudje v delavskem gibanju. S tem mislijo, da so ljudje, kadar so brez sredstev in brez zaslužka, in kadar jim na vrata trka pomanjkanje, bolj pristopni radikalni propagandi. V Zedinjenih državah imamo na milijone brezposelnih, toda delavsko gibanje ima ravno radi industrialne krize velike težave v agitaciji, največ vsled pomanjkanja gmotnih sredstev. Kadar ni dela, ni zaslužka, in tedaj kompanije tistim delavcem, ki imajo še delo, znižujejo plače. Sedaj hočejo potisniti ob steno premožarje. To je znamenje, da “čim slabše” med delavstvom pomeni “tim bolje” za kompanije. Ta “čim slabše” jim služi za zniževanje delavskih plač in za rušenje unij. Ljudje pa ne žele drugega, kakor da se zopet povrnejo “dobri časi”.

Da bo delavstvo razumelo ekonomski razvoj, da bo vedelo, kje so vzroki industrialnim depresijam v kapitalistični družbi, da bo razumelo, zakaj imamo vojne, zakaj se podjarmljajo teritoriji drugih ljudstev, mora čitati liste, ki ga poučujejo in ne samo hujskajo. Učiti delavstvo, je naloga socialističnega časopisa. Med slovenskim delavstvom jo vrši Proletarec. Marsikdo, ki čita ta list, je hvaležen za pouk, ki ga je dobil v Proletarcu. In da bo takih delavcev vedno več, morate med njimi širiti slovensko socialistično glasilo “Proletarca.”

Kako se agitira? Louis Bergant iz Ramsey, O., nam piše, da je dobil po seji podpornega društva dvanajst podpisov za ustanovitev socialističnega kluba. Dvanajst delavcev je pripravljenih organizirati socialistično postojanko. Ali ne bi moglo biti tako v marsikateri drugi slovenski naselbini? Sodrug L. Bergant nadalje omenja, da se bo Proletarec v bližnji bodočnosti zelo razširil v Ramseyu. Da se to zgodi, bo treba agitirati. Brez dela ni uspehov.

Veliko naših sodrugov piše pisma, kako težka je agitacija v sedanjih razmerah za pridobivanje naročnikov. Ljudje ne delajo. Mesece in mesece so brez dela. Mali prihranki, kdor jih je imel, so pošli. Kje naj družinski oče vzame sredstva za nakup najnujnejših sredstev? Dolže se, in kadar dobe delo, se bodo zopet mučili mesece in mesece, hranili na vse pretege, da se iznebe dolga. Ko to dosežejo, bo najbrž zopet kriza. In tako se vseskozi ponavlja. Mogočna socialistična organizacija bi že v sedanji družbi lahko dosegla marsikaj za proletarijat. Dela je ogromno, sredstev in bogastva ne primanjkuje. Toda profitarji obratujejo podjetja za profite. Kadar bo delavstvo toliko organizirano, da bo imelo moč napraviti dovolj jake pritiske, tedaj krize ne bodo več tako občutne kakor so sedaj. Danes je delavstvo brez moči. Temu se odpomore na en edini način. Z organiziranjem delavstva v socialistično organizacijo in s širjenjem socialnega tiska.

Poglejte indiferentnost med večino tistih delavcev, ki niso izgubili svojih služb. Ne brigajo se za svoje brezposelne tovariše, ne za unije, ne za socialistične liste. Dokler bodo tako brezbrizni, ni upati na izboljšanja. Zdravilo za odpravo indiferentnosti so socialistični listi.

Uredništvo se pritožuje, da mu primanjkuje prostora v listu. Treba bi ga bilo povečati. Čitatelji žele, da se list poveča. Tudi upravištvo želi imeti čim večji list. Toda o povečanju bomo govorili, kadar bo-

do čitatelji tudi skrbeli, da se POVEČA število naročnikov na Proletarca. Ni ga čitatelja, razun v krajih, kjer ni naših ljudi, da ne bi mogel od časa do časa dobiti kakega novega naročnika. Priznavate, da list dober. Radi bi, da bi prinašal še več raznovrstnih gradiva. Skrbite tedaj, da se število Proletarčevih naročnikov večja. Agitirajte je težko delo. Upravnik je mnogo izkusil. Hodil je po raznih naselbinah in zapadu in nabiral naročnike Proletarcu ter angleško socialističnim listom. Delo je bilo res težko, toda človek pošilja vsak teden po 10 in več naročnikov ima pri tem delu zavest, da s tem reši marsikakega delavca iz duševne teme in ga pridobi za armado redno zavednega delavstva.

Proletarec je socialistični list. Za časa volitve kampanje ne prejema stotakov od demokratske in republikanske stranke. Niti ne prejema podpore od kapitalističnih institucij, kajti tako podporo dobivajo le listi, ki se na en ali drug način bore proti socializmu. Veranič n. pr. je dobival tako podporo, ker v Sloveniji priobčeval protisocialistične članke, ki so dajjo morda dobiva zato, ker napada Proletarca na krinko radikalizma, ki se mu čisto nič ne poda.

Delavstvo mora misliti. In kdor misli, ta ravnaj, kakaj ima Proletarec težje stališče, kakor večina ostalih slovenskih listov. Večinoma so tu radi businessa; sredstva vzamejo, kjer jih morejo dobiti in ne vprašajo, od kje prihajajo. Glavno jim je profiti ki ga spravijo privatni lastniki takih listov. Podpirajte svoj list, ki je bil organ slovenskega zavednega delavstva skozi zadnjih 17 let in bo ostal v bodoče.

Zadnje številko revije “Kres” smo prejeli. Le smo dobili le omejeno število izvodov, naj si ga tisti, ki ga žele imeti, takoj naroče. Prečitajte pazno cenik knjig. V zalogi imamo le boljše literarna dela in s tem, da naročate knjige od nas, pomagate listu.

Razni naši klubi prirejuje shode in zabave. So najboljše prilike za širjenje naših brošur. Naročite jih po večje število izvodov in jih razprodajte na shodih in zabavah. Pri tem ne pozabite ob takih priložnostih pridobivati tudi nove naročnike Proletarca.

Ali je vam morda potekla naročnina? Poglejte oklepaj poleg vašega naslova. Ako je številka v oklepaju manjša kot 759, je to znamenje, da je vaša naročnina potekla. Obnovite jo kakor hitro mogoče. In kadar pošljete naročnino zase, skušajte poslati vsaj eno novo.

Agitirajte pri raznih organizacijah, da se naroči na večje število majske izdaje Proletarca. Marsikdo, ki jo bo dobil v roke, se bo potem naročil na ta list. Mi bomo skrbeli, da bo list čim boljše urejen in čistiran. Vi pa skrbite, da bo zanj dovolj naročnikov. Lanska majska izdaja nas je stala v tiskarni nekaj manj ko tisoč dolarjev. Dobili smo za njo za naročnike in oglase približno toliko. Mi ne iščemo dobička, da skrbeti moramo, da dobimo dovolj dohodkov za pokritje stroškov. Naš glavni in edini namen je razjanje delavstva za socializem in pridobivanje delavske mase v socialistično organizacijo. Pri tem delajte kooperirajte z nami.

Poziv na zabavo

s koncertom, pozdravnim govorom, predstavom i plešom, koju priredjuje društvo Dr. A. Starčević, održa 269. NHZ. u Chicagu, Ill., u nedjelju 2. aprila 1922. u Narodnoj dvorani, 1802 S. Racine Ave.

Predstavljat će se: “Agitator”, šaljiva igra u jednom činu. Izvadjaju članovi Dramatskog Zbora “Pa svjete.”

Početak zabave u 3 sata po podne. Program traju u 8 sati na večer.

Čist prihod je namenjen nastradalima od sukoba Rusiji. Ulaznina 50c po osobi. Za vrijeme plesa igraće Jugosl. Rad. Tambur. Zbor “Sloga”. Pozdravni govor će držati predsjednik društva B. Žikić.

KNJIŽEVNOST.

Sedma številka revije "Kresa" ima sledečo vsebino: A. Cerkvenik: *Prostitutka Zoša*; E. Tiran: *Odloček*; A. Averčenko: *Slepci*; Jos. Suchy: *Kača v vrtu*; *Sveti krog*. — Pesmi: V. Taufer: *V nočnem vlakcu*; Jane Seliškar: *Zimska študija*; V. Taufer: *Ritmi ciganke*; A. Podbevšek: *O pilotu v zrakoplovu št.*; E. Tiran: *Donna Eliza*; R. Rehar: *Na povratku*. — Poudni del: D. Merežkovski: *Dostojevski*; P. Kunaver: *Zima*. — Vestnik: Vestnik "Svobode". Književnost. Gospodinjstvo. — Slike: *Na jezerah*. *Kalški greben* in *Kočna s Kompoetele*. F. M. Dostojevski. S. K. "Svoboda" v Mariboru.

Revija "Kres" izdaja Splošna del. izobraževalna zveza "Svoboda" za Slovenijo v Ljubljani. Slovensko delavstvo v Jugoslaviji je s tem prišlo do svoje revije, ki se lahko kosa z drugimi leposlovnimi publikacijami, katere izhajajo v Ljubljani. Tudi med ameriškim delavstvom se bo priljubila. Našim čitateljem je toplo priporočamo. Posamezne številke "Kresa" (nam prvih katere so že razprodane) se dobe v uradništvu "Proletarca".

"Trije labodje", umetniška revija z literarnimi, glasbenimi in slikarsko-kiparskimi prispevki, izhaja v Ljubljani šestkrat na leto.

Prva številka "Treh labodov" je izšla na 50. straneh s sledečo vsebino: Vida Taufer: (pesmi) *Strupena kača*; *Krvave lise*; *Beračica z lilijami*; *Zelena pijanka*.

Joža Cvelbar: *Trije zapiski*. (Proza.)

Josip Piber: *V noči*. (Pesem.)

Zdenko Skalicky: *Splašeni konj na obzorju*; *Peter v rakvi*. (Pesmi.)

Stane Melihar: *Nabornik št. 149 T.*; *Double conscience*. (Proza.)

Vladimir Premru: *Zrtvenik ob slapu, ki koplje grob živim*; *V grobnici, katere stene so sestavljene iz obojenih obeljenih kosti*; *Mučenik (Galejski kaznjenci)*; *Kronik, pojoc na črno zagrnjenem odru*. (Pesmi.)

Josip Vidmar: *Pomen umetnosti in država*. (Esej.)

Anton Podbevšek: *Plesalec v ječi*. (Kompozicija.)

Listek.

Slikarske priloge:

Tone Kralj: *Bolest Slovenije*. (Gips). — Frank Kralj: *Janez Krstnik*. (Les). — Veno Pilon: *Predstave I: "Amour simple"*. (Radiranki.)

Glasbene priloge:

Marij Kogoj: *Skica*. (Klavir). — Otožnost. (Solojev s klavirjem.)

Uredniki "Treh labodov" so Anton Podbevšek, Josip Vidmar in Marij Kogoj. Naslov revije je "Trije labodje". Stari trg št. 3, Ljubljana, Jugoslavija.

Posamezne številke "Treh labodov" se dobe pri Proletarcu.

"Uvod v buddhizem" je naslov knjižici, ki jo je napisal Josip Suchy. Izdana je bila v preteklem letu v Ljubljani. V "Predgovoru" knjižice pravi pisatelj:

"V zadnjem času se je zanimanje za buddhizem tako povzdignilo, da je skromen oris brezdvomno postal potreben tudi za nas — Slovence.

"Dasi je buddhizem že nad 2400 let star, se je moderna literatura začela z njim baviti šele pred približno 60 leti. Danes je na višku proučavanja.

"Buddhizem ni vera, pač pa filozofično pojmovanje človeških ciljev in ker iz njega izžarevajo zgolj etične moralne norme, pred vsem skrajna ljubezen do bližnj in radodarnost — mislim, da ne bi bilo naravno, če bi se z bistvom buddhizma seznanila tudi naša javnost, vsaj pa naša inteligenca. . ."

Kdor se hoče nekoliko poučiti o buddhizmu, naj si naroči knjižico "Uvod v buddhizem". Dobi se jo pri Proletarcu.

"Staroindijske pripovedke", izdala "Svoboda", uredil Jos. Suchy, slikal F. Plachy. V "Uvodni besedi" pravi Jos. Suchy o tem delu sledeče:

"Staroindijske basni, bajke in pravljice" imenujem knjigo, ki vsebuje pravzaprav prigode iz prejšnjih življenj Buddhé-Bodhisattve. Jataka je namreč naslov v pali-narečju svetega staroindijskega jezika sanskrita spisanih pravljic. Jati pomeni rojstvo, množino za to besedo jataka torej več rojstev. Kakor znano, temelji nauk staroindijskega misleca Buddhé na prerojenjih, to se pravi, vsako bitje, ki ni doseglo duhovne popolnosti, pride še enkrat ali večkrat na svet in sicer se pojavi po stopnji, ki jo je doseglo v svojem prejšnjem življenju, bodisi kot človek, bodisi kot žival, kot rastlina ali rudnina. Tudi Buddhé, je bil, predno je kot Vzbujeni (Buddha) odšel v Nirvano (nekaka buddhistična nebesa,) v svoji lastnosti kot Bodhisattva, to je izvoljenec za Buddhovo čast, podvržen prerojenju.

Iz približno 570 prigodb sem izbral nekaj po svojem mnenju najbolj značilnih, da spozna tudi širša javnost pravna pojmovanja sorodnih nam arijskih Indijcev. . ."

Obe ti knjižici bosta naši javnosti dobro služili, da se bo iz njih marsikaj poučila o Buddhizmu, oziroma o buddhističnem tolmačenju življenja.

"Pristojbine za taksno, sodno in poštno tarifo", sestavi in izdal dr. Ivan Černe v Ljubljani. Knjižica ima do 200 strani. Kakor pove že naslov, je vsebina knjige tolmačenje raznih tarifov, ki so v veljavi v današnji Jugoslaviji. Knjiga, ki je prva te vrste v Jugoslaviji, bo ustrezala vsem krogom, ki rabijo informacij o raznih kolkovanjih, konzularnih in drugih pristojbinah ter drugih stvarih, spadajočih v to področje. Cena knjigi je 12 dinarjev. Kdor si jo želi nabaviti, naj piše na naslov: Dr. Ivan Černe, Gospodarska pisarna, Ljubljana, Jugoslavija.

(Opomba. — Razun zadnje omenjene se vse druge pod to rubriko označene publikacije dobe v založbi "Proletarca". (Glejte cenik knjig na zadnji strani.)

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinvillu naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zavezan. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

O SPOREDU PROSLAVE PARIŠKE KOMUNE.

Dne 26. marca je priredil socialistični klub št 1, JSZ., v Chicagi veliko proslavo pariške komunne v dvorani ČSPS. na 18. ulici. Program se je pričel izvajati ob 7. zvečer, kakor je bilo naznanjeno. Prva točka je bila Marseljeza, ki jo je igral Ahačičev orkester iz Joliet. Med ostalim programom je igral še overture "Northern lights" in "Reception." Razun teh je igral še nekaj drugih komadov.

Jože Zaverčnik je imel daljši govor o zgodovini in pomenu pariške komunne.

Mary Udovich je deklamirala Molekovo "Čemu si rodila sina?" Da, čemu? Mar zato, da pade na bojiščih, ali da tlačani molohu kapitalizmu? Deklamacijo je dobro izvršila.

Pevski zbor Sava je zapel Marseljezo in potem še "Ljubezen in pomlad."

Obe sta bili dobro izvršeni, morda bolje, kakor so Savani sami pričakovali. Zbor Sava ima namreč težave v menjanju svojih moči. Pevci ne hodijo redno na vaje, ali pa hodijo en čas in se potem utrudijo. Naj ob tej priliki omenim, da priredi zbor Sava domačo zabavo v soboto 15. aprila v dvorani SNPJ.

Joško Oven je deklamiral Kristanovo "Po neustavni poti". Rečem le toliko, da je deklamiral tako kot se mora.

Lollie Nemanich je nastopila v solospvih "Planinec" in "Rožmarin". Na glasovir jo je spremljala Mary Dolenc. Kakor vselej, je Mrs Nemanich s svojim petjem tudi to pot zadovoljila občinstvo.

Mala Tillie Udovich je deklamirala župančičevo "Otroci molijo" tako dobro, kakor se sploh more pričakovati od deklice v njenih letih. Mary Udovich je za to deklamacijo aranžirala primeren prizor. Zunaj vihar in grmenje. Mati, vsa revna, sedi in toži o groznem trpljenju, ki ga ji je prinesla vojna. Okoli nje je gruča njenih malčkov, vsi ubogi, gladni in razcapani. In oče je ubit na bojišču. Prihodnost je temna, glad čimdalje glasneje trka na vrata udove in njenih otrok. Na mizi je malo razpelo. Mati ihti. In nato prične mala Tillie z "Oče naš. . . Če bi ti res bil oče naš, zdaj bi raztrgal svoje dlani, s križa bi se snel, da bi otroke uboge objel. Oče naš."

Toda pravi "oče naš, on je ob Visli ali ob Drini, saj sami ne vemo kje. . ." In ko je umiral, ko je gazil blato v strelskih jarkih, je mislil na svoje otroke in jih "objemal čez vse gore — oče naš!"

Fred Zalaznik je nastopil v samospvu "Morinar" in "Kam." Na glasovir ga je spremljala Mary Dolenc. Ker je Zalaznik dobra pevska moč, je razumljivo, da je s svojim nastopom želel priznanje navzočih.

Mešan pevski zbor "Lira" je zapel "Planinec" in nato "Pogovor z domom." Lira ima nekaj zelo dobrih moči in o nji se lahko trdi, da je eden najboljših slovenskih mešanih zborov v Ameriki. Tudi s cleveandskim socialističnim mešanim pevskim zborom "Zarja", ki je na glasu kot eden najboljših, bi se Lira lahko kosala. Tudi Lira je imela svoje boje in težave, kakor jih ima vsako naše kulturno društvo v tej deželi. Toda prebolela jih je in sedaj se je zopet utrdila. V jeseni dne 12. novembra priredi v dvorani Pilsen na S. Ashland Ave. velik koncert.

Dvodejanka "Zadnji dan" je bilo dobro igrana. Zadnji dan pariške komunne je bil velika preizkušnja za pariški proletarijat. Na tisoče jih je padlo v boju za svoj ideal. Toda delavstvo je vztrajalo do konca, kajti ni se hotelo podati brez boja premoči sovražnika, ki je bil poosobljen v francoski buržvaziji.

Jacques Sauterelle (Fred Zalaznik) je bil posebno dober v prizoru, ko ga komundardi prineso ranjenega iz boja. Margot (Frances Taucher), njegova ljubica, krčevito plaka in ga skuša obuditi k zavesti. Iz daljave se začujejo zvoki Marseljeze. Sauterelle se zdrami, se poslovi od ljubljene Margot, z zadnjimi napori zapoje par besed te himne, se dvigne s pomočjo svojih tovarišev, zakliče, "živela revo. . ." omahne in umre. V tem prizoru se je Frances Taucher v vlogi Margot zelo odlikovala. Alfons Labanne (Joško Oven), načelnik male junaške čete, se poslovi od mrtvega tovariša z vznešenim govorom, poda veliko rdečo zastavo v roke Jean Pieux, (Filip Godina),

Margot pa je vzela puško, da nadomesti vrzel v junaški četi vsled smrti Sauterelle. Joško Oven je v vlogi Alfonsa Labanne dal igri tisti vznešen pomen, ki je v nji zapopaden. Sainte Jeanne (Minka Aleš) in Alfons Labanne sta bila nekoč zaljubljena drug v drugega. Oba prihajata iz visoke družbe. Toda Labanne ni mogel mirno gledati tiranijo buržvazije nad francoskim ljudstvom, pa je odšel med revolucionarje in postal eden njihovih voditeljev. V kritičnem trenutku je soldateska v službi buržvazije morila in padla. Labanne zadnje postojanke pariške komunne, prihiti na pariško Sainte Jeanne, da pomaga Labanne pri katerem je še vedno ljubila. V ta namen mu je prinesla obleko versailskega vojaka, toda Labanne je nimal, da ostane pri svojih tovariših in se bori do zadnjega trenutka. Sainte Jeanne ga prosi in roti, naj si ne škričarja življenje z begom in naj pusti "te umazane proletače" usodi. Labanne ji pojasnjuje, zakaj je v tem boju in zakaj bo ostal do konca. Slikal ji je krivice, ki se gode ljudstvu, slikal ji je družbo bodočnosti, in teri bo vladalo bratstvo, enakopravnost in svoboda. Toda Sainte Jeanne je aristokratinja z buržvazijnimi nazori in ne zapopade popolnoma Labannovega tumačenja.

Drugo dejanje se vrši po bitki. Ulica je pokrita z mrtličmi in ranjenci. Na pozorišče pride četa vojakov kateri je poveljeval Guy de Puissey (John Olip). On jim je ukazal, da vojakom preiskati vse hiše in ustreliti vse, ki niso vojakov. "Če mu roke le količkaj smrde po smodniku, najsiho moški ali ženska." Surovi vojaki sujejo mrtve in ranjene delavce, in isto dela njihov poveljnik. Četa odide, de Puissey pa še stresa gnev nad padlimi žrtvami. Nato odide tudi on. Sainte Jeanne pride na bojišče in išče med padlimi Labanna. Najde ga, vstane se k njemu, kliče, Labanne pa se ne zdrami. Medtem pride nazaj de Puissey, pijan, ugleda klečečo žensko s hrbtom obrnjeno proti njemu. Kliče jo, naj mu pokaže svojega mrtvega ljubčka in pogleda njega, ki je živ in zdrav. "Klečeča dama se ne zgane; de Puissey se primaje do nje, je obrne, in ko vglada njen obraz jo je spoznal in se začudil: "Madame de Treves! delate vi tukaj?" Sainte Jeanne mu je zabrusila obraz, da je živina, navaden brutalnež in de Puissey se zopet podivjal. Na pol pijan, ni mogel kontrolirati svoje strasti in jo napadel. Jeanne se je branila in v obrambo potegnila bodalec. De Puissey ga ji je v rokah zaobrnil tako, da se je zasadilo v njena prsi. "Nisem te hotel. Pa si hotela. . ." Odmajal se je in se pet letiči svojo strast s pijačo. Težko ranjena Sainte Jeanne privleče do Labanna. Skuša ga zdramiti, vendar se ji ne posreči, ker preje sama omaga. Labanne se med tem vzbudi iz nezavesti, vprašuje, kje je, začne poleg sebe Jeanne, jo trese, nakar se ona prebudi in mu pove ime morilca. Labanne, ki je poznal tega krvnika, je želel živeti vsaj še toliko časa, da se mašuje nad njim. Spravi se po konce, poišče meč, med tem se zopet primaje de Puissey, veselo kramljač sam s seboj. Gre do mrtve Jeanne, da bi jo pogledal, toda iz skrivšča plane Labanne, "aristokratski komundar", kakor ga je imenoval de Puissey, in ga pozove, naj se bori. Sledil je kratek dvoboj, v katerem zmaga Labanne. De Puissey je bil preveč sigurno premoči, kajti Labanne je bil ranjen, on pa zdrav in močan. Toda Labanne se je levje boril in mašeno smrt Jeanne in svojih tovarišev. Omahne, pade, medtem se mu blesti. Vidi vizijo (predstavljal Chas. Fogrelec), jo vprašuje, kedaj zmagamo, in glej, solza vzhaja, zmaga ni več daleč. Vizija izgine, Labanne enkrat zavpije: "Živela komuna!" in na to pade.

Minka Aleš je posebno v nekaterih prizorih bilo dobro rešila svojo nalogo v vlogi Sainte Jeanne, kakor se sploh more pričakovati. Ljudje morajo igrati za dušo, kajti le to da življenje igri. Izmed dijakov je bil zelo dober Andrew Kobal in tudi M. Ratušnik. Mihalich pa ni znal prav dobro svoje vloge. Fred Udovich v vlogi Francoisa je bil dober, toda bil je boljji, če bi se nekoliko bolj naučil in poglobil v svojo vlogo. Jean Pieux (Filip Godina) je bil dober in dober karakter v igri. Dopadla se mi je tudi njegova mašena Chas. Pogorelec kot Genij bi moral govoriti malo bolj svečano. Drugače je bil dober. Vojaki so dobri opravili svojo "dolžnost", kajti kakor je dejal njemu

poveljnik de Puissey: "Pruse je bilo težje pobijati kakor to mestno sodrgo."

Ce bi se spuščal v detalje, bi se lahko navedla marsikaka napaka. Toda v splošnem je bil ves program dobro izvajan, kar je priznalo tudi občinstvo z večkratnim ploskanjem. V kolikor sem mogel razviditi, je vladala po končanem sporedu med občinstvom splošna zadovoljnost nad programom. Bil je bogat in zelo dobro razpodeljen. Bil je agitatoričen in bil je umetniški ob enem.

Udeležencev je bilo okoli štiri sto. Klub je s to priredbo dosegel velik moralen uspeh. Gmotni ne bo posebej dober, ker je bila pred programom, to je za čas plesne zabave, udeležitev bolj majhna, po končanem programu pa tudi ni preostajalo mnogo časa za nadaljevanje proste zabave. Glavni vir dohodkov je bila vstopnina, ki pa je bila za tako priredbo nizka, samo 50c za osebo. —c.

PRIREDBE SLOVENSКИH ORGANIZACIJ V CHICAGI.

Slovenski tamburaški zbor "Čmrlji" priredi domačo zabavo v soboto dne 8. aprila v dvorani SNPJ. Tamburaški zbor "Čmrlji" sestoji iz otrok slovenskih starišev v Chicagi. Ustanovil se je pred par meseci.

Slovenski pevski zbor Sava priredi v soboto 15. aprila domačo zabavo v dvorani SNPJ.

Slovenska postaja M. W. of A. in slov. postaja R. N. of A. priredite banket s plesno zabavo v soboto dne 22. aprila v Svobodatovi dvorani na 19. cesti in Blue Island Ave. za članstvo obeh društev in njihove prijatelje.

Slovensko Dramatično društvo priredi v nedeljo 23. aprila narodno igro "Rokovnjači" v petih dejanjih v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Slovenski socialistični klub št. 1, JSZ. priredi prvomajsko proslavo v nedeljo dne 30. aprila v dvorani SNPJ.

Slovenski delavski Sokol bo imel svojo slavnostno priredbo dne 26. avgusta v Sokolski dvorani, dne 27. avgusta pa v dvorani Sokol Pilsen na So. Ashland ave. v bližini 18. ceste.

Nada, št. 102, SNPJ. (žensko društvo) priredi v nedeljo 8. oktobra vinski trgatav v Narodni dvorani.

Slov. socialistični klub št. 1 priredi v nedeljo dne 5. novembra veliko proslavo obletnice ruske revolucije v Narodni dvorani.

Slovenski Pevski in Tamburaški zbor Lira priredi veliki koncert s pevsкими in godbenimi točkami v nedeljo 12. novembra v dvorani Pilsen na S. Ashland Ave. v bližini 18. ceste.

Slovensko Dramatično Društvo priredi v nedeljo 28. novembra svojo prvo dramsko predstavo v prihodnji sezoni v dvorani ČSPS. 1126 W. 18th St.

Slov. socialistični klub št. 1 priredi dne 31. decembra Silvestrovo zabavo. Nadalje ima Slov. dram. dr. poleg gori omenjenega datuma določen še 12. feb. 1923 in prvo nedeljo v aprilu 1923 za svoje priredbe.

Ako kako društvo ali socialistični klub, ki še nima označene svoje priredbe v tem seznamu, želi biti objavljen, naj to sporoči tajniku soc. kluba št. 1 v Chicagu.

GOTOVO, DA JE ODVISNO.

Pred nedolгим časom so položili v Indiji živo volvo poleg svojega mrtvega moža na sežigalno ognjišče in oba sta bila upepeljena. Ako bi se kaj podobnega zgodilo pri nas bi se nemudoma pozvala policija in vse skupaj preprečila. Je pač vse odvisno v kakšni deželi živimo. V centralni Afriki med divjaki, kadar poglavarja napadejo želodčne bolezni, pozove k sebi medicinarja da moli in poje s spremljevanjem raznega ropotanja, dela mistična znamenja z roko nad želodcem in končno mu da zavžiti misteriozno praška. Stopnja naše civilizacije je daleč napredovala od takšnega vraževerstva. Napredek znanosti

v zdravilstvu se je povzdignil na najvišjo stopnjo. Trinerjevo grenko vino je eno od teh zdravil. Vsebuje najboljše snovi, ki jih je mogla izumiti znanost in je zanesljivo v slučaju slabega teka, zapeke, želodčnih plinov, glavobola, splošne utrujenosti ter navadnih pomladanskih nerednosti. Kupite si steklenico Trinerjevega grenkega vina takoj pri vašem lekar-narju ali pa trgovcu z zdravili.

Majska izdaja Proletarca

bo letos izšla, ako naši sodrugi in somišljeniki store svojo dolžnost, v mnogo tisoč izvodih.

Na društva in klube smo poslali pisma, v katerih apeliramo, naj se naroče na primerno število iztisov prvomajske izdaje Proletarca, ki izide v slavnostni obliki.

Izšla bo pravočasno, tako da jo vsi naročniki dobe še pred prvim majem. Razdelite jo na zabavah, shodih, na društvenih sejah itd.

Delujte za širjenje socialističnega tiska! Proslavimo prvi maj s tem, da zaide prvomajska številka Proletarca v stanovanje vsakega delavca, ki govori slovenski ali kak drug jugoslovanski jezik.

Naročila pošljite pravočasno, vsaj do 20. aprila.

Cene majske izdaji so sledeče:

Posamezen iztis	\$.15
10 iztisov	1.25
25 iztisov	3.30
50 iztisov	6.00
100 iztisov	11.00
250 iztisov	25.00
500 iztisov	45.00
1000 iztisov	80.00

Čim več bo naročil, večji bo obseg lista. Majska izdaja bo bogato ilustrirana.

Izrežite ta kupon, priložite potrebno svoto in nam pošljite naročilo.

—Sodrugi: Pošiljam \$..... za..... iztisov

MAJSKE IZDAJE PROLETARCA.

IME

NASLOV

MESTO IN DRŽAVA

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu v Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevnik za delavsko stvar v vrstah socialistične stranke. — *Frank Kramar*, organizator.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, prosimo, naj jo takoj obnove. Ne čakajte tirjatve iz upravnništva. S točnostjo nam prihranite delo in ob enem pomagajte listu, ki v časih te draginje tako zelo potrebuje pomoči.

Naročite!

Ali je religija prenehala funkcionirati?	\$.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.80
Katoliška cerkev in socialnem	.30
Skupaj	\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo	\$1.00 za vse tri.

Slovincem priporočamo
v posezanje

KAVARNO MERKUR
3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.
KARL GLASER, imeitelj.

SEVEROVA ZDRAVILA VZORŽUJEJO
ZDRAVJE V DRUŽINAH.

Za srbeči kožo-
rabite

SEVERA'S
ESKO

Antiseptično mazilo

Priporočljivo za odponoč
pri zdravljenju srbečice
in raznih kožnih boleznih.

CENA 50c

Vprašajte pri vašem lekarju.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DR. RICHTER'S
"PAIN-
EXPELLER"

Dobro zdravje je vredno zlata, vsak plačilni ček je potrdilo dobrega zdravja. Odženite mučne bolečine s pravim Pain-Expellerjem, starim prijateljem družine. Zahtevajte ga z našo varstveno znamko "SIDRO". Cena 35c in 70c v vseh lekarnah ali pa pri:

F. AD. RICHTER & CO.,
104-114 So. 4th St.
BROOKLYN, N. Y.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnina za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim strokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na trdiko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.